

Kasper Bisp Hansen og Maria Bislev

Problemskabende ungdomsgrupper i Danmark

DET KRIMINAL
PRÆVENTIVE RÅD

Det Kriminalpræventive Råd

Odinsvej 19, 2.
2600 Glostrup
45 15 36 50
dkr@dkr.dk
www.dkr.dk

Ansvarshavende redaktør

Sekretariatschef Anna Karina Nickelsen

Forfatter: Kasper Bisp Hansen og Maria Bislev

ISBN: 978-87-92966-07-0

Juni 2013

Kopiering er tilladt med kildeangivelse

Problemskabende ungdomsgrupper i Danmark

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	1
Resumé og Resultater.....	3
Indledning	6
Metode og dataindsamling	8
Fremgangsmåde	8
Begrænsninger ved metoden.....	9
Andre undersøgelser	11
Problemskabende ungdomsgrupper	13
Faste grupper eller løse netværk.....	13
Det lokale billede	14
Forskellige typer af grupper	15
Bekymrende vennegrupper	16
Territorielle uroskabende ungdomsgrupper	18
Kriminelle ungdomsgrupper.....	20
Risikoindikatorer.....	22
Kriminalitet	22
Relation til voksne kriminelle (fra rocker- og bandemiljøet)	23
Territorial hævdeelse.....	24
Netværk i tilfælde af konflikt	25
Opsummering.....	26
Forebyggelse.....	27
Rammer for forebyggelse	30
Ledelsesmæssig opbakning og ressourcer.....	30
Samarbejde (og koordinering på tværs af myndigheder, forvaltninger, institutioner m.v.).....	31
Screening – systematisk gennemgang af unge.....	32
Indsatser kategoriseret i forhold til gruppetype.....	33
Fritidsjob-formidling (alle tre gruppetyper)	33
Samtaler (alle tre gruppetyper).....	35
Indsats ved særlige arrangementer (bekymrende vennegrupper)	36
Indsats over for de unges tilholdssted (bekymrende vennegrupper).....	36

Orientering af forældre (bekymrende vennegrupper og territoriale uroskabende vennegrupper)	37
Opsøgende gadeplansarbejde (territorielle uroskabende vennegrupper, kriminelle ungdomsgrupper)	39
Klubtilbud (bekymrende vennegrupper, territoriale uroskabende vennegrupper)	40
Dialogmøder og tryghedsvandring (territorielle uroskabende vennegrupper)	42
Målrettet (politi)indsats (retshåndhævelse) mod toneangivende personer (kriminelle ungdomsgrupper)	43
Dilemmaer i forebyggelsen	45
Individ/gruppe	45
Socialarbejder først eller sidst	46
Konklusion og perspektivering	48
Inspirationskatalog	49
Den helt tidlige indsats	49
Fokus på skolen	50
Flertalsmisforståelser	51
Mentor- og fritidsindsatser	51
Exit	52
Bedre koordinering	53
Litteraturliste	55

Resumé og Resultater

Baggrunden for denne rapport er et ønske om at belyse, hvad der kendetegner grupper af unge med problemskabende og kriminel adfærd – som *grupper*. Undersøgelsens empiri udgøres af interview 12 steder i landet med i alt 55 professionelle fagfolk, der kender og arbejder med de unge i lokalområderne.

Med *problemskabende ungdomsgrupper* forstås: Grupper af unge, der primært mødes på gaden, har en uroskabende adfærd og er i risikozonen for at begå – eller allerede begår – kriminalitet.

Undersøgelsen viser, at de problemskabende ungdomsgrupper overordnet kan inddeles i tre analytiske kategorier:

- ❖ **Bekymrende vennegrupper:** Består primært af unge i alderen 12-17 år, der finder sammen om rusmidler. De socialiserer på gaden og i offentligheden, men uden at have et særligt område.
- ❖ **Territorielle uroskabende ungdomsgrupper:** Består primært af unge i alderen 13-23 år. De er altid knyttet til et geografisk område (boligområde, kvarter eller bydel) og kender typisk hinanden fra opvækst samme sted.
- ❖ **Kriminelle ungdomsgrupper:** Ligner de territorielle uroskabende ungdomsgrupper, men adskiller sig ved at have tættere relationer til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet og i forlængelse heraf begår mere alvorlig kriminalitet.

Fælles for alle tre gruppetyper er, at det er dynamisk og situationelt betinget, hvem og hvor mange der er med i grupperne. Der sker løbende udskiftning i personsammensætningen i grupperne, dog kan en række personer gå igen over længere perioder. Konfliktsituationer mellem grupper har generelt et mobiliserende og sammenholdsskabende potentiale, der dels kan udmønte sig i voldelige sammenstød og dels kan medføre vanskeligere arbejdsvilkår for de gadeplansmedarbejdere, klubmedarbejdere osv., der arbejder med de unge.

Ud fra et ønske om at skabe en ramme, der kan bruges til at genkende og vurdere det uroskabende og kriminelle potentiale ved en given ungdomsgruppe, er der identificeret fire risikoindikatorer. Disse fremgår af tabel 1 nedenfor.

Tabel 1. Oversigt over risikoindikatorer

Indikator	Spørgsmål	Lav	Middel	Høj
Kriminalitet	<i>Hvor alvorlig kriminalitet begår de unge i gruppen?</i>	Butikstyverier, hærværk, brugstyveri af knallerter mv.	Indbrud, vold og overfald, brugstyveri af biler mv.	Røverier, omfattende handel med euforiserende stoffer, pengeafpresning mv.
Relation til voksne kriminelle (fra rocker- og bandemiljøet)	<i>Hvor tætte relationer har gruppen til voksne kriminelle (fra rocker- og bandemiljøet)?</i>	Ingen kontakt til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet	Løse relationer og kendskab til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet	Tætte relationer til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet. Kan tage imod 'ordre' oppefra (fx om salg af stoffer eller om at agere vagtværn)
Territoriel hævdeelse	<i>Hvor stærkt er gruppens tilhørsforhold og hævdeelse af et bestemt område?</i>	Hævder ikke et særligt område, men socialiserer på gaden og i offentligheden	'Forsvarer' området (og unge fra området) i konfliktsituationer	Forsvarer de kriminelle markeder i området (fx narkotikamarked)
Netværk i tilfælde af konflikt	<i>Hvor mange 'støtter' kan mobiliseres i tilfælde af konflikt med unge fra andre grupper?</i>	Kan kun mobilisere de nærmeste venner	Kan mobilisere unge fra eget område, også nogle af dem, som normalt ikke deltager i ulovlige aktiviteter	Kan mobilisere problemskabende grupper og unge fra andre byer eller bydele

Indikatorerne kan bruges til at vurdere, hvorvidt en given gruppe placerer sig i den lave ende af risikokontinuummet (bekymrende vennegruppe) eller i den høje ende (kriminell ungdomsgruppe). På baggrund af denne vurdering kan der i nedenstående overblik over forebyggende initiativer findes inspiration til det lokale kriminalpræventive arbejde.

I analysen kobledes gruppetyperne sammen med de forebyggende initiativer, der blev nævnt under interviewene. Dette fremgår af figur 1. Til forklaring af figuren er det vigtigt at understrege, at de tre gruppetyper ikke ligger i forlængelse af hinanden for den enkelte unge.

Figur 1. Overblik over forebyggende initiativer

Indledning

De senere år er der i forlængelse af en række konflikter og opgør i kriminelle miljøer kommet en øget opmærksomhed på unges deltagelse i ungdomsgrupper med en uroskabende og kriminel adfærd. Grupper, der lokalt kan opleves som en betydelig kilde til uro, utryghed og kriminalitet og i nogle tilfælde udgøre et rekrutteringsgrundlag for de mere organiserede bander.

DKR udgav i 2011 *Indsatser mod rekruttering til bander*, hvor det blev kortlagt, hvordan man lokalt håndterer udfordringen med 'bander'. En af rapportens hovedkonklusioner var, at uklarhed om, hvad 'bander' egentlig er, og hvad det derfor præcist er for et problem, man forsøger at bekæmpe, var med til at besværliggøre det forebyggende arbejde. Derudover pegede rapporten på en uafklarethed, i forhold til hvorvidt de almindelige forebyggende indsatser lod sig overføre til at forebygge unge i kriminelle grupperinger. En del af svaret på det ligger i, hvorvidt unge i kriminelle grupperinger adskiller sig fra andre unge i risiko for kriminalitet. Justitsministeriet har dokumenteret, at der på en række områder er forskel mellem unge i kriminelle grupperinger og andre unge i risiko for kriminalitet, men også at der er store ligheder mellem de to grupper, når det kommer til risikofaktorer.

Det er vigtigt at understrege, at det, at unge mennesker samles i grupper, er et normalt fænomen. Derfor er grupper i sig selv ikke noget, der skal forebygges. Det skal snarere den problemskabende adfærd og kriminalitet, der knytter sig til visse ungdomsgrupper, og den optrappende effekt det kan have på de unges kriminalitet at være med i en gruppe. Den problematiske og uroskabende adfærd, der udspringer fra grupper af unge rundt om i landet, kan have forskellig karakter og udtryk og ligeledes kræve forskellige forebyggelseshensyn. DKR har derfor undersøgt, hvilke særlige træk og kendetegn der er ved grupper af unge, der ikke bare er sammen om fælles interesser og livssituation, men også om problemskabende adfærd og kriminalitet. Som led i undersøgelsen er en lang række professionelle fagpersoner blevet interviewet om deres erfaringer med at arbejde med forskellige grupper af unge med varierende former for problemskabende adfærd.

Der vil i undersøgelsen blive opstillet en gruppetytologi, der beskriver forskellige typer af problemskabende ungdomsgrupper. Der vil videre blive udledt en række indikatorer, der kan bruges til at vurdere alvoren ved den kriminalitet og uro, der udspringer fra en gruppe af unge. Samtidig opstilles en forebyggelsesmodel, der skal anskueliggøre, hvilke fo-

rebyggelsesindsatser, der er blevet benyttet og kan benyttes alt efter karakteren af den problemskabende ungdomsgruppe og deres adfærd.

Metode og dataindsamling

Dataindsamlingen er foretaget af DKR's sekretariat i perioden juli 2012 til og med november 2012.

I udgangspunktet var ønsket at gennemføre et af programelementerne fra forskningsnetværket 'Eurogang', nemlig den såkaldte *expert survey* (Weerman et al. 2009: 7). I ekspert-surveyen interviewer man 'lokale eksperter' om tilstedeværelsen af '*street gangs/troublesome youth groups*'. Dette spørgeskema dækker eksistensen af bander ifølge eurogang-definitionen og er tænkt som en måde at få et billede af mængden og karakteren af bandemedlemmer i et bestemt område. Eurogangs¹ definition på en 'street gang' er: *a street gang (or troublesome youth group corresponding to a street gang elsewhere) is any durable street-oriented youth group whose identity includes involvement in illegal activity.*

I dette undersøgelsesdesign spørges der specifikt til gruppestørrelse, alder, varighed, undergrupper, gadeorienteret, territorialitet, illegale aktiviteter, accept af illegal aktivitet og brug af symboler. Spørgeskemaet derfra har altså en kvantitativ tilgang.

I indledende forespørgsler hos SSP-samrådet var tilbagemeldingen, at det i en dansk kontekst ikke var meningsfyldt at tale om bander eller problemskabende ungdomsgrupper på den måde, fordi man ville få meget få svar og beskrivelser ind. Vi besluttede derfor at ændre fokus, så det ikke var afgrænset til at tælle grupper og gruppemedlemmer, men snarere at beskrive, om der findes unge i problemskabende ungdomsgrupper, og hvad der i givet fald er kendetegnende for disse grupper. Denne form gav os mulighed for en mere kvalitativ og åben tilgang til grupperne og deres karakter og mulighed for at samle op på, hvad der blev gjort for at forebygge unges kriminalitet i grupper.

Fremgangsmåde

Indledningsvist kontaktede vi SSP-samrådet, som videresendte vores anmodning om at deltage i undersøgelsen. Derefter blev et udvalg af lokalområder kontaktet på baggrund af et ønske om geografisk spredning, demografisk forskellighed – og dermed også en antagelse om forskel i problemsammensætning. Denne metode sikrer langt fra fuldstæn-

---

¹ Eurogang er en europæisk forskersammenslutning, der har fokus på gadebander og problemskabende ungdomsgrupper. De foreslår som erstatning for *street gang* at bruge betegnelsen *troublesome youth groups* (Weerman et al. 2009: 20)

dig repræsentativitet, men har muliggjort beskrivelsen af en række måder, ungdomsgruppe-problematikken kan se ud på en række steder.

Det var i nogen udstrækning op til de lokale aktører selv at udpege, hvem informanterne var. Vi sendte vores projektbeskrivelse, og på baggrund af den og i et vist omfang i dialog med os blev der stillet et hold til interview.

Vi besøgte alle de forskellige steder to personer. Alle steder optog vi interviewene efter at have spurgt om tilladelse.

Vi har præsenteret de foreløbige resultater fra undersøgelsen tre steder, inden rapporten var endeligt færdig. Først på en konference om exit-samarbejdet i Ishøj kommune, dernæst på en dag for medarbejderne i Københavns Kommunes Center for Forebyggelse og Rådgivning og endelig på et udvalgsmøde i DKR-regi i Udvalget for Børn og Unge. Alle tre steder fik vi værdifulde kommentarer, som indvirkede på analysen og blev en art kvalitetssikring. Dette, fordi præsentationerne og feedbacken gav praksisfeltet mulighed for at kommentere på analysen i forhold til den virkelighed, de oplever, og i forhold til hvilken anvendelighed de kunne se for den.

Vi skylder stor tak til alle vores informanter, primært i de 12 områder, hvor der blev taget imod os og delt ud af viden og refleksioner, men også i de efterfølgende kvalificerende besøg i Ishøj, København og DKR's udvalg.

Begrænsninger ved metoden

Respondentudvalget var forskelligt – nogle steder var det udelukkende SSP-folk, andre steder SSP-gadeplan og politi, andre steder kommunale ledere, politi mv. Det betyder naturligvis, at der er forskelle i kultur og måden, man beskriver og anskuer emnet på. Det er desværre ikke muligt i analysen at angive, hvilken profession den talende kommer fra. Flere steder var der op til 10-12 informanter med til et interview, og det var i de tilfælde ikke praktisk muligt at skelne mellem de talende i den efterfølgende transskription. Derfor har vi konsekvent ikke angivet afsender. Vi mener dog heller ikke det er vigtigt – idet analysen ikke angår forskellige professioners syn på de unge, men snarere indholdet i udsagnene om de unge, uanset afsender.

Som altid, når man beder mennesker fortælle om deres virkelighed, er der risiko for, at andre hensyn end de rent faktuelle spiller ind. Der kan være politiske hensyn til at tale problemet henholdsvis op eller ned. Hvis man fx oplever nylige problemer med problemskabende ungdomsgrupper, kan der være en frustration over manglende politisk forståelse for problemstillingen og dermed manglende tilførsel af nye ressourcer. Omvendt kan et område være træt af altid at blive fremhævet som et sted, der er hærget af problemer og kriminalitet, og kan derfor have en inte-

resse i at skabe en modfortælling om, at det bestemt ikke står så slemt til hos dem, som man hører i medierne.

Der er flere ting, undersøgelsen ikke kan sige noget om; den kan ikke svare på spørgsmål om fx socio-økonomisk status på de unge i grupperne, ej heller hvilken etnicitet de har. Ofte kom vi ind på disse emner, men ikke så systematisk, at det er muligt at bruge det i analysen.

Andre undersøgelser

Der er foretaget en række undersøgelser af grupperelateret kriminalitet og kriminelle ungdomsgrupper i Danmark. Særligt efter de voldelige sammenstød mellem forskellige rocker- og bandegrupperinger i 2008 og 2009 er der tilkommet en række undersøgelser. Mange af undersøgelserne belyser grupperinger, der er ældre og længere fremme i deres kriminelle karriere, end vi gør i undersøgelsen her, men vi nævner dem alligevel for at give et dækkende billede af den viden, der findes på området.

I 2002 gennemførte Rambøll en undersøgelse for Rigspolitiet, der havde til formål at belyse omfanget og karakteren af grupperelateret kriminalitet i Danmark. Undersøgelsen viste blandt andet, at strukturen og personsammensætningen i grupper med kriminel adfærd langt fra er stabil, og der benyttes sjældent symboler og navne, hvorfor grupperne dårligt kan betegnes som 'bander' (Rambøll 2002: 2). Udover rockergrupperinger kunne ganske få andre grupper identificeres som egentlige bander (dvs. med stærk organisering og høj kriminel aktivitet), mens langt hovedparten af grupperne var løsere struktureret og begik mindre alvorlig kriminalitet (ibid.: 41). Gruppernes kriminalitet bestod typisk af vold, tyveri og handel/besiddelse af euforiserende stoffer.

I 2010 fik Københavns kommune foretaget en kortlægning af omfanget af kriminelle og kriminalitetstruede unge på Nørrebro. Heri indgik en beskrivelse af grupper og bander samt af kriminelle unge i området. I undersøgelsen blev det blandt andet beskrevet, hvordan unge medløbere (14-17 år) til de etablerede bander trods en løs organisering kan mobiliseres hurtigt af de ældre bandemedlemmer i tilfælde af konflikter (LG Insight 2010: 19). Antallet af medløbere til banderne under 18 år var generelt større end antallet af egentlige ældre bandemedlemmer. "Landsby"-patriotisme blandt de unge, forstået som sammenhold i gader eller boligområder mod "de andre", tilskrives en del af forklaringen på de unges uhensigtsmæssige adfærd og kriminalitet (ibid.: 19).

I kølvandet på konflikterne mellem rocker- og bandegrupperinger i København omkring 2008 og 2009 iværksatte politiet en række initiativer, herunder en registerbaseret undersøgelse af de personer, politiet har registeret som medlemmer af rockergrupperinger eller bander (Kyvsgaard & Klement 2011). Undersøgelsen viste, at der umiddelbart er flere ligheder mellem rocker- og banderegistrerede og andre kriminelle, end der er forskelle. Dog har de rocker- og banderegistrerede oftere en ung mor, ligesom de oftere har været på skadestuen som følge af et trafikuheld (ibid.: 91f). Undersøgelsen viste også, at kriminalitetsfrekvensen i gennemsnit stiger med 40 pct. efter en person bliver registeret som medlem af en rocker eller bandegruppering (ibid.: 60).

I 2011 gennemførte Justitsministeriet en spørgeskemaundersøgelse blandt 1.886 folkeskoleelever i 7.-10. klasse med det formål at få mere viden om rekruttering til organiserede bander. Undersøgelsen rettede et særligt fokus på kriminelle grupper blandt de unge. Undersøgelsen viste, at 13 pct. af de unge indgik i kriminelle grupper. Disse unge er kendetegnet ved at begå mere kriminalitet, deltage hyppigere i gadeuroligheder og være mere accepterende over for kriminel adfærd. Undersøgelsen viste også, at en række faktorer øger de unges risiko for at blive en del af en kriminel gruppe. Det gælder blandt andet det forhold at have mange venner med kriminelle erfaringer, ofte at hænge ud i det offentlige rum uden at foretage sig noget og at have forældre, der holder ringe opsyn (Pedersen & Lindstad 2011: 4f). I 2012 fulgte ministeriet undersøgelsen op med en undersøgelse af, hvilke opvækstforhold, der karakteriserer dem, der senere i livet involveres i rockergrupperingerne eller andre organiserede bandegrupperinger (Lindstad 2012). Undersøgelsen baserede sig på 198 tilfældigt udtagne personundersøgelser fra Kriminalforsorgen for rocker- og bandemedlemmer samt personundersøgelser for 200 andre lovovertrædere uden rocker- og banderelationer. Den viste, at flere rocker- og bandemedlemmer har haft en opvækst med kriminelle venner og oplevet flere skift i familiekonstellationen. Samtidig er disse gruppemedlemmer hyppigere vokset op i en storby og har skiftet skole tre eller flere gange (Lindstad 2012: 3).

Nærværende undersøgelse skal ses i forlængelse af ovenstående vidensfundament, som i vid udstrækning har fokuseret på individerne i de forskellige kriminelle grupper og deres opvækst. Undersøgelsens vidensbidrag består i at belyse, hvad der kendetegner de problemskabende ungdomsgrupper – som *grupper*. Formålet hermed er at skabe en ramme, der kan bruges til at differentiere mellem forskellige forebyggende initiativer, alt efter hvilken type af problemskabende ungdomsgruppe, man lokalt står overfor.

Problemskabende ungdomsgrupper

Det har længe været diskuteret, hvordan netværk og grupper af unge, der har en problemskabende eller kriminel adfærd, kan og bør benævnes (se Pedersen & Lindstad 2011: 18f for uddybning). I den internationale forskning anvendes ofte termen "gang" (som i "street gang" eller "youth gang"), som på dansk bliver til 'bande'. Problemet med bandebetegnelsen er imidlertid, at bander i Danmark typisk forbindes med organiseret kriminalitet begået af voksne, hvorfor termen ikke forekommer velegnet til at beskrive de ungdomsgrupper, som er i fokus for denne undersøgelse.

I stedet benyttes den *Eurogang*-inspirerede betegnelse *problemskabende ungdomsgrupper*. Med *problemskabende ungdomsgrupper* forstås i undersøgelsen:

Grupper af unge, der primært mødes på gaden, har en uroskabende adfærd og er i risikozonen for at begå – eller allerede begår – kriminalitet.

Ovenstående definition afviger en smule fra Eurogangs definition af *Troublesome youth groups*², da den ikke indeholder et krav om en vis varighed ved gruppen. Baggrunden herfor er, at vi også med undersøgelsen ønsker at belyse de grupper af unge, der af omverdenen opleves som en betydelig kilde til uro og kriminalitet, på trods af at grupperne har en fluktuerende og omskiftelig karakter.

Faste grupper eller løse netværk

For alle unge mennesker er vennegruppen og jævnaldrende et centralt omdrejningspunkt for udvikling og hverdagsliv. Unge indgår i netværk med deres venner, hvor interesser, oplevelser og følelser udleveres og deles. De senere år har ikke mindst fremvæksten af sociale medier som Facebook og Twitter været med til at udvide mulighederne for at socialisere med jævnaldrende og vedligeholde venskaber på farten. Unge kan således have et udbygget netværk af venner, som udvikler sig gennem ungdomslivet. Det gælder også for unge, der på et tidspunkt bliver en del af en gruppe med problemskabende adfærd.

Dette foranderlige og dynamiske aspekt ved ungdomslivet betyder, at det kan være vanskeligt at afgrænse enkelte grupper af unge med problemskabende adfærd. Grupperne ændrer sig således løbende i takt

---

² Eurogangs definition: *A troublesome youth group is any durable, street-oriented youth group whose identity includes involvement in illegal activity* (Weerman et al. 2009: 20)

med, at de unge danner nye relationer og bevæger sig i deres netværk. Det er altså, som tidligere studier også har dokumenteret, dynamisk og situationelt betinget, hvem der er med i forskellige grupper (Rambøll 2002: 76). Flere informanter peger på, at det særligt er i de tidlige teenageår, at de unge skifter mellem forskellige venner og grupper, mens det bliver mere fast, når de bliver ældre:

Grupperinger, det er noget, der opstår og flader ud igen få måneder efter. I dag går de sammen med den her gruppe, næste måned går de sammen med nogle andre, og de går sammen på kryds og tværs. Men det ændrer sig også afhængig af deres alder og afhængig af interesser. Man kan sige, at det bliver mere tydeligt, jo ældre de bliver - der bliver det lidt mere fast. Så har de nogen bestemte venner og grupper de går sammen med. Men når de er helt unge, når vi snakker omkring de der 12-13-14-årige, der er de sådan ind og ud.

Det omskiftelige element ved grupperne betyder imidlertid ikke, at der ikke forekommer grupper, som har eksisteret i længere tid på trods af en løbende udskiftning og variation i personkredsen omkring gruppen. Dette gælder navnlig de grupper, der er knyttet til et bestemt geografisk område. Ligeledes kan der forekomme løst strukturerede grupper i et større netværk af unge, der centrerer omkring særligt aktive, toneangivende eller populære unge. I de mere løst strukturerede netværk er afgrænsningen til en gruppe ikke nødvendigvis en, de selv foretager, men en, som voksne, professionelle foretager. Når man foretager denne afgrænsning, såvel analytisk som praktisk som basis for arbejdet med de unge, skal man derfor være opmærksom på, hvorvidt man bekræfter og forstærker en spirende gruppeidentitet.

Ligesom personsammensætningen i en gruppe kan variere, kan gruppens aktivitetsniveau og synlighed være meget forskellig fra periode til periode. Vores informanter fremhæver flere årsager hertil. Fx kan konfliktsituationer mobilisere de unge og føre til en øget synlighed. Omvendt kan en intensiv myndighedsindsats dæmpe synligheden og den kriminelle aktivitet. Et forhold som bedre mulighed for at være udenfor om sommeren kan også medføre en øget synlighed i sommermånederne. Ligesom det forhold, at unge, hvis forældre kommer fra et andet land, kan være på længere ferier i deres forældres eller bedsteforældres hjemland, kan betyde et dalende aktivitetsniveau i ferieperioder.

Det lokale billede

I alle de 12 besøgte områder kunne informanterne identificere grupper af unge, der i forskellig grad udviste problemskabende eller kriminel

adfærd. Alvorsgraden varierede meget, fra steder, hvor berigelseskriminalitet (og hashmisbrug) fyldte det meste, til steder, hvor våbenbesiddelse, konflikter mellem unge og gaderøverier var de dominerende problemer. Vi har ikke identificeret en systematisk variation i udfordringerne med ungegrupper mellem forskellige dele af landet eller forskellige kommunetyper. Dog har vi set en tendens til, at grupperne flere steder har været knyttet til særligt udsatte boligområder.

Fælles for mange områder var erkendelsen af, at billedet løbende og hurtigt kunne ændre sig, både til det bedre og værre.

Nogle perioder har vi flere grupperinger, som dannes og laver kriminalitet sammen. Og så slår vi det ned, og så går der en pause, før det kommer igen. Og i øjeblikket mener jeg, at vi befinder os i en god periode, hvor der ikke umiddelbart er nogle grupperinger, der begår kriminalitet. Der er masser af grupperinger, men grupper under 18 år, der begår kriminalitet, har vi ikke rigtig nogle af i øjeblikket.

Generelt var indtrykket, at problemerne med ungegrupper, der skaber uro og begår kriminalitet, var aftagende. Dette billede ligger fint i tråd med, at ungdomskriminaliteten de senere år har været faldende (Justitsministeriet 2012: 2). I enkelte områder var oplevelsen dog mindre positiv, hvor særligt to områder oplevede tiltagende udfordringer med ungegrupper, der blandt andet skyldtes tilspidsede konfliktsituationer i lokalmiljøet.

Forskellige typer af grupper

Ligesom udfordringerne med problemskabende ungdomsgrupper varierede mellem områder, så havde forskellige grupper også forskellige karakteristika. Ved at sammenholde informanternes beskrivelser af de lokale ungegrupper har vi overordnet identificeret tre kategorier af problemskabende ungdomsgrupper:

- ❖ **Bekymrende vennegrupper:** Består primært af unge i alderen 12-17 år, der finder sammen om rusmidler. De socialiserer på gaden og i offentligheden, men uden at have et særligt område.
- ❖ **Territorielle uroskabende ungdomsgrupper:** Består primært af unge i alderen 13-23 år. De er altid knyttet til et geografisk område (boligområde, kvarter eller bydel) og kender typisk hinanden fra opvækst samme sted.

- ❖ **Kriminelle ungdomsgrupper:** Ligner de territorielle uroskabende ungdomsgrupper, men adskiller sig ved at have tættere relationer til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet og i forlængelse heraf begå mere alvorlig kriminalitet.

Den første kategori af grupper, de bekymrende vennegrupper, forekom i 8 ud af 12 områder. Den manglende synlighed i fire områder kan hænge sammen med, at andre grupper har overskygget de lokale bekymrende vennegrupper. Den næste kategori af grupper, de territorielle uroskabende ungdomsgrupper, forekom i alle områder, mens den sidste kategori, de kriminelle ungdomsgrupper, var mindre almindelig og kun forekom i 3 ud af de 12 besøgte områder. Det er vigtigt at understrege, at de forskellige kategorier af grupper *ikke* repræsenterer en trinvis model. Således er det ikke givet, at en ung, der er en del af en bekymrende vennegruppe, vil overgå til en territorial, uroskabende ungdomsgruppe og ende i en kriminel ungdomsgruppe i takt med, at hans kriminelle karriere udvikler sig. De tre kategorier af grupper skal dermed ses som kvalitativt forskellige og ikke betragtes som en trappetige, den unge bevæger sig op ad, i takt med at alvorligheden af hans adfærd øges.

I det følgende vil det blive skitseret nærmere, hvad der kendetegner de forskellige gruppetyper.

Bekymrende vennegrupper

De *bekymrende vennegrupper* kan beskrives som løst strukturerede grupper, der udspringer fra et større netværk af primært udsatte unge i et givent område, fx en mellemstor by eller en bydel. Grupperne kan være centreret omkring særligt aktive, toneangivende eller populære unge. Gruppens sammensætning er omskiftelig og fluktuerende, hvilket blandt andet betyder, at de unge meget sjældent ser sig selv som distinkte 'grupper', men mere blot som venner. En informant fra en mellemstor dansk by beskriver grupperne således:

Som jeg ser det, så har vi grupper, der opstår på tværs af byen, og de finder sammen omkring stoffer og hash, og i et stykke tid der har det set sådan ud. Det er unge, som er ret dårligt begavede og har nogle socialt belastede forhold. De parrer sig på kryds og tværs, og fællesskabet hedder stoffer, og det skaber utryghed, fordi der kommer kriminalitet i røven af det.

De unge, der bliver en del af disse grupper, er typisk i alderen 12-17 år. Der kan både være tale om drenge og piger, og som det fremgår af ovenstående citat, er der ofte tale om unge, der i forskellig grad er ud-

satte. De kan komme fra socialt belastede hjem med misbrugsproblemer, dårlige familieforhold, sociale problemer og lignende. De socialt dårlige kår og dårlige oplevelser med skolen nævnes af flere informanter som en fællesnævner, de unge kan samles omkring.

Et andet centralt element i de unges gruppesamvær, der går igen næsten alle steder, er misbrug af alkohol og hash, men også hårdere stoffer. En af de afledte effekter heraf kan være berigelseskriminalitet i form af butikstyverier, lomme/tasketyverier og sjældnere indbrud. 'Spændingskriminalitet' som brugstyveri af køretøjer, trusler og slagsmål ses også. Kriminalitet beskrives flere steder som et værn mod kedsomheden. Kriminaliteten er som hovedregel spontan og impulsiv, og den involverer sjældent alle i en gruppe.

De bekymrende vennegrupper socialiserer i offentligheden og færdes på gaden, men har typisk ikke et særligt område, de betragter som deres eget. De unge kan dog være synlige på biblioteker, bytorve, i butikcentre osv. samt ved særlige lejligheder som fx halballer, fodboldturneringer og byfester. Her kan de skabe utryghed for andre tilstedeværende ved at være mange samlet og have en adfærd, der kan opleves som uregerlig, seksuelt grænseoverskridende og/eller konfronterende. Flere informanter beskriver, hvordan grupperne er mest synlige i sommermånederne, mens de trækker indendørs om vinteren.

Det er særligt i sommerhalvåret, de mødes om noget fest og noget drikken, så er de forskellige steder rundt i det offentlige rum. Så udspringer der også kriminalitet ud fra det, afhængigt af hvor mange de får samlet, og hvor mange, der kommer udefra, men sådan et sommerhalvår, så kan man godt sige, så er der nogen, der grupperer sig sådan rimelig fast. Om vinteren, så kan de sidde lidt rundt omkring ved hinanden, og så kan de sidde og spille noget computerspil. De kan også samles i nogle enkelte lejligheder.

Når de unge trækker indendørs, kan det fx være til ungdomsboliger eller ældre misbruges lejligheder. Her kan de unge ryge hash og drikke alkohol uden forstyrrende voksenindblanding. Det synlige aktivitetsniveau blandt grupperne af bekymrende unge varierer, i takt med at de unge udvikler sig, flytter skole, bliver anbragt, får nye venner eller slet og ret mister interessen for hinanden. De bekymrende vennegrupper fremstår derfor også mere omskiftelige og fluktuerende end de næste gruppetyper, der beskrives.

Territorielle uroskabende ungdomsgrupper

Den anden kategori af grupper, de *territorielle uroskabende ungdomsgrupper*, er kendetegnet ved at være knyttet til et bestemt område, hvor de kan fremstå uroskabende. Disse grupper kan beskrives som løst strukturerede grupper med en relativt stærk territorial tilknytning, der primært færdes i de områder, de betragter som 'deres' egne. Gruppetørrelse, kriminel belastning og omfanget af uroskabende adfærd kan variere fra periode til periode. Selvom de unge, der deltager i disse grupper som alle andre unge, bevæger sig i deres netværk, og der løbende sker udskiftning i personkredsen i og omkring grupperne, kan grupperne (udadtil) bestå i flere år, i takt med at nye og yngre generationer kommer til og bliver inddraget.

I grupperne vil der typisk være nogle toneangivende unge, hvis mening og holdning er mere tungtvejende end de andre unges. Aldersmæssigt er de unge mellem 13-23 år, men ældre personer ses også. De unge kan have navngivet deres gruppe efter boligområdet eller gadenavnet – og muligvis benyttes en forkortelse på typisk to-tre bogstaver som benævnelse. I visse tilfælde bruges tags, dvs. gruppens navn skrives på husmure og vægge. Dette sker dog sjældent på systematisk vis, og det er typisk de yngre aldersgrupper, der benytter tags. En af vores informanter beskriver de lokale grupper således:

Hos de grupper, som jeg i hvert fald kender lidt til, der er fællestrækket, at de har anden etnisk baggrund end dansk, nogenlunde samme alder, og de bor i et snævert område. Det vil sige, at de frekventerer hinanden, de går overvejende i den samme klub og de samme skoler. Nogle kan virke velfungerende og have nogle ordentlige forældre, hos andre er familien ved at falde lidt fra hinanden. De sidste ser vi meget mere på gaden. Gaden er deres legeplads, og de kommer ikke særligt mange andre steder. Hvis vi for eksempel tager Område A, som jeg kender til, så tager de unge ikke over på den anden side af X-vej eller Y-gade. De er i Område A. Det er også der, de laver deres ballade ind i mellem, fx ræser på knallerter, og her de kan finde på at udtrykke deres vrede ved at smadre vinduer i klubben eller brænde containere af.

Som det fremgår af ovenstående citat, behøver alle i gruppen ikke at komme fra socialt belastede hjem. Samhørigheden kan findes omkring den fælles opvækst i samme område, og nogle af de unge kan således være i gang med uddannelse eller have fast job. I den forbindelse nævnte en informant, at unge, der fx er godt i gang med en uddannelse,

kan blive beskyttet i tilfælde af konflikt med politiet. Det sker blandt andet ved, at en anden kan påtage sig skylden ved lovovertrædelser. Flere informanter peger på, at de unge bliver mere mobile med alderen, og derfor får det territoriale aspekt en mindre fremtrædende rolle.

Den kriminalitet, der knytter sig til de territoriale uroskabende ungdomsgrupper, kan spænde bredt. Fra ulovlig knallertkørsel, hærværk og chikane til indbrud, røverier og personfarlig kriminalitet. Det forhold, at de unge ofte er flere samlet, kan være højroastede og opleves som konfliktsøgende, kan skabe utryghed for områdets øvrige beboere. Kriminaliteten, de unge begår, er sjældent videre planlagt eller organiseret, men mere spontan og impulsiv. Hvis én eller flere unge fra gruppen bliver uvenner med unge fra et andet område, er der dog typisk en forventning om, at man stiller op, hvis det skulle komme til en egentlig konfrontation. En af vores informanter beskrev følgende episode:

Jeg har oplevet en gang, hvor jeg blev overrasket over en ung dreng, som havde været med til noget. Jeg tænkte: hvad skete der, det plejer ikke at være ham... men da jeg så spurgte ham, sagde han: Jeg blev nødt til det, det var jo min fætter?! Man bliver nødt til bare at hjælpe – sådan er det. Jeg kan ikke bare stå og kigge på, jeg blev nødt til at hjælpe. Når man ser 20 unger, der render rundt sammen, og så kan det godt være, at det kun er 5 af dem, der virkelig er hardcore, men de andre bliver bare nødt til at følge med, for hvad skal de ellers lave? De er jo opvokset sammen og har gået i skole sammen.

Konfliktsituationer kan dermed være med til at involvere unge, der normalt ikke deltager i ulovlige aktiviteter, i potentielt voldelige sammenstød. Generelt nævnes konflikter mellem ungegrupper fra forskellige områder som en mobiliserende faktor, der kan føre til øget synlighed og tilslutning. Den nøjagtige kilde til konflikt kan være uklar og variere. En oplevelse af manglende respekt/anseelse fra unge fra et andet område nævnes af flere som en kilde til konfrontationer. Ligeledes kan historiske konflikter, hvis oprindelse kan være glemt af de fleste, leve videre gennem genfortællinger i grupperne. I praksis er mange konflikter dog oftest kortvarige og udmønter sig kun i få – hvis overhovedet nogen - reelle sammenstød.

Ligesom hos de bekymrende vennegrupper kan brugen – og i mindre omfang videresalg - af hash, være en central aktivitet blandt de unge i de territoriale ungdomsgrupper. Forbruget af rusmidler kan ske i det offentlige rum, men også kælderrum og lejligheder (fx ungdomsboliger) benyttes i den forbindelse.

Der er ingen formel organisering i grupperne, men hvis aldersspændet er stort, kan der være et aldersbestemt hierarki, hvor de ældste har

mest at skulle have sagt. De ældre kan i den forbindelse bruge de yngre som stik-i-rend-drenge og i sjældnere tilfælde til at sælge hash.

De territorielle uroskabende ungdomsgrupper er langt fra en fast størrelse med en afgrænset personkreds. Udadtil kan de dog opleves som en relativt stabil gruppe, der til stadighed skaber utryghed for andre beboere og unge i området.

Kriminelle ungdomsgrupper

Den sidste kategori af grupper er mindre almindelig, men på flere måder mere problematisk end de foregående to gruppetyper. Vi har valgt at kalde dem *kriminelle ungdomsgrupper*, da de adskiller sig fra de to andre grupper ved at være involveret i mere alvorlig kriminalitet. Disse grupper kan beskrives som løst strukturerede grupper med tilknytning til et særligt område og flere og stærkere relationer til personer fra rocker- og bandemiljøet. De ligner således på mange måder de territorielle uroskabende ungdomsgrupper, men adskiller sig ved at have tættere bånd til voksne kriminelle. Relationerne kan fx være familiære eller være opstået som følge af tilstedeværelsen af en organiseret bandegruppering i lokalområdet. Denne tættere relation til voksne personer fra rocker- og bandemiljøet betyder, at de unge i grupperne er i risiko for at blive involveret i mere alvorlig og organiseret kriminalitet. Det kan være bank- og gaderøverier, pengeafpresning, videresalg af euforiserende stoffer (til andre end venner) samt kriminalitet for de mere organiserede bandegrupper. I forhold til de sidste fortæller én af vores informanter, hvordan relationerne til de voksne kriminelle kan blive bygget op i en tidlig alder:

Når man er 12 år, så får man små arbejdsopgaver. Man ved ikke nødvendigvis, at man er bande-stik-i-rend-dreng, man synes bare det er fedt, at man kørte med i bilen og fik en sodavand. Vi er mere bekymrede for de 15-16-årige, her bliver det en del af deres livsstil.

En anden informant fortæller, at de 15-17-årige risikerer at blive inddraget i de voksnes kriminalitet.

Når vi når op i de her 15, 16, 17 år, der ved jeg da i A-området, at der er nogle, der bliver involveret i at lave vagtvirksomhed, lave tæskeholdsvirksomhed. De bliver virkelig trukket ind i det, men de oplever samtidig også at blive truet af andre grupperinger udefra, så de bliver også ofre samtidig.

Hvis de voksne kriminelle i et område har uoverensstemmelser med andre i det kriminelle miljø, kan de unge i lokalområdet tidligt få besked

om at repræsentere området udadtil. Omvendt ses også eksempler, hvor de unge selv opsøger de voksne for at få hjælp og beskyttelse:

Vi har oplevet en episode med en stor gruppe, som er en 16-17 år, der er blevet truet med en pistol nede ved XX på vej i biografen, og det gør helt klart, at så trækker de mod de voksne i deres område.

De kriminelle ungdomsgrupper er, som de øvrige to gruppetyper, langt fra lukket om sig selv eller en afgrænset størrelse. Der kan være tale om et netværk af unge i et boligområde, som er inddelt i mindre grupper. Tilstedeværelsen af voksne kriminelle gør imidlertid, at kriminaliteten, navnlig i konfliktsituationer, kan blive mere organiseret, og der kan ske en forråelse. Samtidig kan konfliktsituationer betyde, at de løst fragmenterede ungdomsgrupper samler sig om de ledende personer fra voksenrækkerne. I sjældnere tilfælde kan de unge i de kriminelle ungdomsgrupper også blive brugt af de voksne til videresalg af euforiserende stoffer og til at forsvare salget og distributionen af narkotika i lokalområdet. De unge i kriminelle ungdomsgrupper adskiller sig ikke mærkbart fra de unge i territoriale uroskabende ungdomsgrupper, det er blot deres relation til mere kriminelt belastede voksne fra rocker- og bandemiljøet, der gør dem mere sårbare over for at havne i en alvorligere kriminel løbebane.

Risikoindikatorer

I takt med at vi fik bearbejdet informanternes beskrivelser af de lokale problemskabende ungdomsgrupper, begyndte der at tegne sig et billede af, at visse tegn og forhold var forbundet med mere alvorlige problemer og udfordringer med kriminalitetstruede unge i grupper. Disse tegn eller risikoindikatorer vil vi i det følgende beskrive nærmere. Indikatorerne skal ses som en hjælp til at genkende og vurdere risikopotentialet hos de lokale problemskabende ungdomsgrupper. Som det altid er med indikatorer, så kan de ikke garantere, at en case, der scorer højt på flere parametre, med sikkerhed udløser sit potentiale. Det er vigtigt at understrege, at indikatorerne ikke har til hensigt at stigmatisere visse grupper af unge som særligt problematiske, men derimod at give de professionelle fagfolk en ramme til at vurdere og prioritere mellem de udfordringer, de kan stå over for med grupper af unge, der har en problemskabende eller kriminel adfærd. Det er også vigtigt at understrege, at indikatorerne selvfølgelig er fremkommet i den kvalitative analyse. De er altså ikke udtryk for en kvantitativ opgørelse over hyppighed af kendetegn.

En af udfordringerne ved at arbejde med nedenstående indikatorer er, at de forudsætter et relativt godt kendskab til de lokale problemskabende ungdomsgrupper. Derfor kan indikatorerne med fordel drøftes i fora, fx § 115-møderne, hvor flere aktører med kendskab til de lokale unge i forvejen er samlet omkring det forebyggende arbejde.

Følgende indikatorer er identificeret:

- ❖ Kriminalitet
- ❖ Relation til voksne kriminelle
- ❖ Territoriel hævdeelse
- ❖ Netværk i tilfælde af konflikt

Det skal nævnes, at de fire indikatorer i praksis ofte vil hænge sammen, dvs. hvis en given problemskabende ungdomsgruppe scorer højt på én indikator, er det således overvejende sandsynligt, at gruppen også scorer højt på andre indikatorer. Det behøver dog ikke altid at forholde sig sådan.

Kriminalitet

Den første indikator er de unges kriminalitet. Foregående kriminalitet har tidligere vist sig at være en relevant prædikator for fremtidig kriminalitet. Studier har således vist, at jo flere gange en person er blevet registreret for lovovertrædelser, desto større er sandsynlighed for fortsat

kriminalitet (Kyvsgaard 1998: 169). Samtidig er det at omgås unge, der har en problematisk eller kriminel adfærd, en risikofaktor for selv at udøve kriminalitet (DKR 2012: 15).

Kriminalitet som aktivitet kan have gode vilkår i gruppesammenhæng, da impulsiv og sensationssøgende adfærd typisk manifesterer sig lettere i en gruppe, ligesom det kan være lettere at opmuntre hinanden til at overskride grænser (Hakkert et al. 2001: 227). Samtidig kan ansvaret for de kriminelle handlinger kollektiviseres, således at den enkelte ikke føler samme grad af skyld for lovovertrædelserne.

Sammenholdt med at unge, der debutterer med mere alvorlige forseelser som røveri, brugstyveri af biler og vold mod offentlig myndighed, har væsentlig større sandsynlighed for at fortsætte i en lang og intensiv kriminel karriere (Brå 2011: 6), bliver en relevant risikoindikator, *hvor alvorlig en kriminalitet de unge i gruppen begår*.

Figur 2. Første indikator

Indikator	Spørgsmål	Lav	Middel	Høj
Kriminalitet	<i>Hvor alvorlig kriminalitet begår de unge i gruppen?</i>	Butikstyverier, hærværk, brugstyveri af knallerter mv.	Indbrud, vold og overfald, brugstyveri af biler mv.	Røverier, handel med euforiserende stoffer, pengeafpresning mv.

I forlængelse heraf kan det være relevant at overveje, hvor kriminelt belastede de toneangivende unge i gruppen er, da de risikerer at blive facilitatorer, der kan involvere medløbere i kriminalitet.

Kategoriseringen af alvorlighedsgraden af de unges kriminalitet er som følger:

- ❖ **Lav:** butikstyverier, hærværk, brugstyveri af knallerter mv.
- ❖ **Middel:** indbrud, vold og overfald, tyveri af biler mv.
- ❖ **Høj:** røverier, handel med euforiserende stoffer (til andre end de nærmeste venner), pengeafpresning mv.

Det er væsentligt at pointere, at ikke alle unge, der er en del af en problemskabende ungdomsgruppe, begår kriminalitet. Samtidig kan det variere væsentligt fra periode til periode, hvem og hvor mange i de unges netværk, der begår kriminalitet sammen (Rambøll 2002: 76-77).

Relation til voksne kriminelle (fra rocker- og bandemiljøet)

Det er kendt, at ved indtrædelse i en rocker- eller bandegruppering stiger den individuelle kriminalitetsfrekvens mærkbart (Kyvsgaard & Klement 2011: 60). Sammenholdt med at relationer til organiserede bander øger tilbøjeligheden blandt unge i problemskabende grupper til at ville være med i en bande (Pedersen & Lindstad 2011: 7), og at nærhed til

bandemiljøet er den væsentligste risikofaktor for selv at blive bandemedlem (Lindstad 2012: 4), bliver en vigtig risikoindikator, *hvor tætte relationer gruppen har til voksne kriminelle (fra rocker- og bandemiljø).*

Figur 3. Anden indikator

Indikator	Spørgsmål	Lav	Middel	Høj
Relation til voksne kriminelle (fra rocker- og bandemiljøet)	Hvor tætte relationer har gruppen til voksne kriminelle (fra rocker- og bandemiljø)?	Ingen kontakt til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet	Løse relationer og kendskab til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet	Tætte relationer til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet. Kan tage imod 'ordre' oppefra (fx om salg af stoffer eller om at agere vagtværn)

Det problematiske ved at have tætte relationer til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet er, dels at de unge kan få en mere direkte vej ind i de organiserede bander og dermed nemmere kan blive involveret i alvorligere kriminalitet, og dels at de voksne organiserede banders konflikter kan forplante sig til ungegrupperne. Flere af vores informanter pegede på, at hvis de voksne kriminelle fra et lokalområde har en konflikt med andre fra rocker- og bandemiljøet, så ser man en klar tendens til, at de unge identificerer sig ekstra stærkt med lokalområdet og påtager sig konflikten ude i byen. Denne forplantning er set helt ned til 12-års alderen. De unge kan i konfliktsituationer blive brugt af de voksne til at agere vagtværn og tæskehold. Dermed risikerer de at blive involveret i alvorlig personfarlig kriminalitet både som gerningsperson og offer.

Kategoriseringen af alvorligheden af de unges relation til voksne (fra rocker- og bandemiljøet) er som følger:

- ❖ **Lav:** Ingen kontakt til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet
- ❖ **Middel:** Løse relationer og kendskab til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet. De voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet udgør dog ikke en etableret del af lokalområdet
- ❖ **Høj:** Tætte relationer til voksne kriminelle fra rocker- og bandemiljøet. Kan tage imod ordre oppefra (fx om salg af stoffer eller om at agere vagtværn)

Territoriel hævdeelse

Det at komme fra et bestemt område, et territorium, kan være en vigtig del af identiteten for unge i problemskabende ungdomsgrupper. At tilhøre og repræsentere forskellige områder kan dog også blive det rationale, der begrundet rivalisering og konflikter mellem ungegrupper (Smithson

et al. 2012: 65). Flere informanter fortalte, hvordan en konflikt, der er startet mellem to personer fra forskellige områder, hurtigt kan forplante sig til andre unge i området. Der sker dermed en kollektivisering af konflikten, og det kan pludselig blive alle de unges opgave at forsvare og hævde områdets ry og rygte. I to områder kunne informanterne berette, at den territorielle hævde var nået til et punkt, hvor udefrakommende unge blev kontrolleret og i værste fald overfaldet, hvis de bevægede sig ind i området uden samtykke fra de lokale unge. Styrken og indlevelsen i den territorielle hævde kan dermed på flere måder være problematisk. I forlængelse heraf af bliver en relevant risikoindikator, *hvor stærkt gruppens tilhørsforhold og hævde af et bestemt område er.*

Figur 4. Tredje indikator

Indikator	Spørgsmål	Lav	Middel	Høj
Territorial hævde	Hvor stærkt er gruppens tilhørsforhold og hævde af et bestemt område?	Hævder ikke et særligt område, men socialiserer på gaden og i offentligheden	'Forsvarer' området (og unge fra området) i konfliktsituationer	Forsvarer de kriminelle markeder i området (fx narkotikamarked)

Kategoriseringen af alvorsgraden af de unges territoriale hævde er som følger:

- ❖ **Lav:** Hævder ikke et særligt område, men socialiserer på gaden og i offentligheden
- ❖ **Middel:** 'Forsvarer' området (og unge fra området) i konfliktsituationer.
- ❖ **Høj:** Forsvarer de kriminelle markeder i området (fx narkotikamarked)

Netværk i tilfælde af konflikt

Et af de tidspunkter, hvor de problemskabende ungdomsgrupper kan synes særligt lukkede om sig selv og vanskelige at arbejde med, er i tilfælde af konflikt med andre grupperinger. Konfliktsituationer har, som allerede nævnt, et stort mobiliserende potentiale, blandt andet fordi personer hurtigere og kraftigere vil identificere sig med en gruppe, hvis der er en konflikt med udenforstående (jf. Turner 1987 i de Jong 2012: 229). Generelt kan det siges, at jo flere unge, der kan mobiliseres i tilfælde af konflikt, desto vanskeligere kan gruppen være at håndtere og inddæmme ved uroligheder og konfliktsituationer. Det, at kunne trække på et stort netværk, kan tillige stille en given gruppe stærkere i de kriminelle miljøer, hvilket kan have en tiltrækkende effekt på unge, der befinder sig i randzonen af gruppen. Derfor bliver en relevant risikoindikator i forhold til gruppens uroskabende og kriminelle potentiale, *hvor*

mange 'støtter' der kan mobiliseres i tilfælde af konflikt med unge fra andre grupper.

Figur 5. Fjerde indikator

Indikator	Spørgsmål	Lav	Middel	Høj
Netværk i tilfælde af konflikt	Hvor mange 'støtter' kan mobiliseres i tilfælde af konflikt med unge fra andre grupper?	Kan kun mobilisere de nærmeste venner	Kan mobilisere unge fra eget område, også nogle af dem, som normalt ikke deltager i ulovlige aktiviteter	Kan mobilisere problemskabende grupper og unge fra andre byer eller bydele

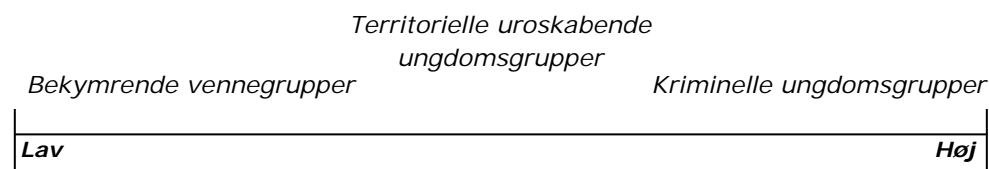
Kategoriseringen af alvorlighedsgraden af de unges evne til at mobilisere deres netværk i tilfælde af konflikt er som følger:

- ❖ **Lav:** Kan kun mobilisere de nærmeste venner
- ❖ **Middel:** Kan mobilisere unge fra eget område, også nogle af dem, som normalt ikke deltager i ulovlige aktiviteter
- ❖ **Høj:** Kan mobilisere problemskabende grupper og unge fra andre byer eller bydele

Opsummering

Ovenstående indikatorer kan bruges i det lokale arbejde til at vurdere det uroskabende og kriminelle potentiale ved en given problemskabende ungdomsgruppe. Ved at besvare de fire indikatorspørgsmål er hensigten at gøre det muligt at danne sig et indtryk af, hvorvidt man lokalt står over for en gruppe i den milde ende af risikokontinuummet (*bekymrende vennegruppe*) eller i den alvorlige ende (*kriminell ungdomsgruppe*).

Figur 5. Risikokontinuum

I det følgende vil det blive præsenteret, hvilke forebyggelsesindsatser der er blevet benyttet og kan benyttes – alt efter karakteren af den problemskabende ungdomsgruppe og deres adfærd.

Forebyggelse

I dette afsnit vil vi referere og diskutere et udvalg af de indsatser og metoder, vi mødte i de kvalitative interview. Fokus for undersøgelsen har ikke været forebyggende tiltag over for unge i grupper, men det har alligevel været noget, vi har drøftet med interviewpersonerne alle steder. Som allerede nævnt er en endnu uafklaret diskussion i forebyggelsen af unges deltagelse i kriminelle grupperinger, hvorvidt den 'almindelige forebyggelse' fortsat skal anvendes, eller om der skal særlige skræddersyede gruppe-rettede indsatser til. Vi plæderer for en både-og-løsning. Dels finder vi indsatser og metoder, der er rettet mod grupperne som grupper og eventuelt kun anvendes over for en eller to af grupperne men ikke over for dem alle tre – dels anbefaler vi også fortsat at vedblive med den almindelige forebyggende indsats, idet unge i grupper på en række områder er ligestillede unge i risiko, der ikke deltager i grupper. En vigtig årsag til ikke blot at anbefale 'almindelig forebyggelse' er, at der synes at være noget særligt ved de unge, der kommer langt ind i kriminelle grupperinger. Vedrørende baggrund og risikofaktorer, dvs. på det individuelle plan, adskiller de sig ikke synderligt fra 'almindelige' risikoungede, men deres miljø og omgangskreds omgiver dem med, bifalder og tilbyder mulighed for kriminalitet og kriminelle grupperinger. Således viste den ovennævnte undersøgelse om rocker- og bandedemedlemmer, at de oftere havde en opvækst med kriminelle venner og hyppigere var vokset op i en storby. Dette kontekstbestemte og relationelle element er vigtigt at tænke ind i forebyggelsen af unges deltagelse i kriminelle grupper.

Det er ikke vores mål i denne rapport at beskrive hver detalje i det forebyggende arbejde eller at komme med et fuldstændigt katalog over mulig forebyggelse. Metoderne, der beskrives, har karakter af et inspirationskatalog, hvor man som professionel kan spejle sin egen praksis. Vi har valgt metoder ud på følgende grundlag: hyppige indsatser eller metoder, som blev beskrevet et flertal af stederne, lovende eller nyskabende indsatser eller metoder, og endelig indsatser eller metoder, som i særlig høj grad var rettet mod 'gruppen' og ikke mod 'individet'.

Modellen, der illustrerer de metoder vi hørte om, og som vil blive uddybet og diskuteret i afsnittet her, ser således ud:

Figur 6: Overblik over forebyggende initiativer

Helt overordnet flød alle vores interviewpersoner over med engagement og lyst til feltet, og de havde et væld af beretninger om, hvad de gjorde i det forebyggende arbejde. Udover engagementet og begejstringen bed vi også mærke i professionalismen og refleksionen, der mødte os. Det er ikke det samme som, at der blev argumenteret for den samme faglige tilgang alle steder. I et felt med så stor metodefrihed, er det nok også naturligt, at der vil opstå lejre eller dilemmaer. Vi sætter nogle af disse dilemmaer op til slut i afsnittet og diskuterer, hvordan de kan bruges i det forebyggende arbejde.

I afsnittet her vil vi gennemgå de forebyggelsesindsatser vi mødte. Vi grupperer dem således, at rammebetingelser er det overordnede, og dernæst kommer den gruppetype, indsatsen blev nævnt i forhold til. Igen skal det understreges, at det er et udsnit – vi har ikke systematisk interviewet praktikerne om deres forebyggelsespraksis, og endvidere er kategoriseringen af de tre gruppetyper sket efter interviewene, dvs. koblingen af forebyggelse og gruppetype var ikke en kobling, praktikerne selv foretog. I beskrivelsen af de enkelte indsatser relateres kort til forskningsmæssig viden om, hvad der virker inden for den givne type forebyggelse. Til slut i kapitlet vil vi pege på dilemmaer i det forebyggende arbejde; og komme med anbefalinger til inspiration på baggrund af hele rapporten.

Rammer for forebyggelse

Ledelsesmæssig opbakning og ressourcer

Som nævnt fremkom der i de fleste interview et selvstændigt tema, der handlede om rammer for forebyggelsen. Mange steder havde man fra politisk- og ledelseshold fokus på, at det forebyggende arbejde er vigtigt, men det var ikke alle steder, at den nødvendige ressourcemæssige opbakning var til stede. Ressourcer skal her forstås både som økonomi og som opbakning til at investere tid i forebyggelse.

Det første eksempel beskriver både, at samarbejdet er vigtigt, og hvordan ledelsens opbakning og prioritering af området er en forudsætning for såvel samarbejdet som for succesen med det forebyggende arbejde.

Altså, man kan sige, den største udfordring, det er, at politiet kan blive ved med at holde ved, og at der ikke sidder nogle ledere og prioriterer på en anden måde.

Citatet kommer fra en, der tidligere havde oplevet et mindre fast engagement fra politiets side. Nu havde samarbejdet længe kørt godt, men for nylig var der kommet en ny leder, og man var derfor spændt på, om det gode samarbejde ville fortsætte.

I dette næste eksempel italesættes det, hvordan der skal være politisk lydhørhed over for at brede forebyggelsen og samarbejdet ud til at gælde andet og mere end SSP.

Jeg tror da også, at vi kæmper vores kamp meget internt for at få forståelse for forebyggelsesdelen, strukturen på det, og man ikke bare kan sidde og forebygge i et SSP-team, men trådene skal ligesom ud i resten af kommunen.

Citaterne udtrykker, at ledelsesmæssig og organisatorisk opbakning er meget vigtigt. Det er ikke udelukkende et spørgsmål om ressourcer forstået som økonomi til projekter, men handler ofte om at være lydhør over for input fra andre myndigheder og vinkler end dem, der kommer fra ens nærmeste samarbejdspartnere.

Samarbejde (og koordinering på tværs af myndigheder, forvaltninger, institutioner m.v.)

Det næste tema, der fremkom under interviewene, samarbejde, er tæt knyttet til den ledelsesmæssige opbakning. Dette skyldes at samarbejde af og til kan forekomme at være en ekstra arbejdsopgave, og at det dermed ofte netop er samarbejde, som ledelsen skal udvise smidighed i forhold til. Samarbejde kan dels betyde, at man benytter sig af de eksisterende myndighedssamarbejder til også at tage fat uden for de formelle møder, og dels at man qua erfaringerne fra de formelle samarbejder opnår en lydhørhed over for andre faglige og institutionelle perspektiver.

Værdien eller effekten af samarbejde har vist sig svær at dokumentere på grund af mangel på god monitorering og evaluering af tværsektorielt samarbejde på det kriminalitetsforebyggende område (EUCPN 2012: 1). På trods af en overflod af lokale samarbejdsfora er det derfor meget svært at vide, hvilke samarbejder der er effektive.

Hvorom alting er, så samarbejdes der på det koordinerende og udførende plan på livet løs, og det er noget af det, der i interviewene altid fremhæves som noget positivt, der kvalificerer det forebyggende arbejde. Udover de kriminalpræventive effekter, kan der også være noget rent menneskeligt i at løfte en opgave i flok og at være flere om at dele et tungt ansvar, dele viden mv. Disse aspekter kan være medvirkende til, at samarbejdet altid beskrives i positive vendinger. Når det er sagt, så var det helt klart vores indtryk, at de velfungerende samarbejder så de unge tidligere og i højere grad var i stand til at sætte ind med den rigtige indsats.

Det italesættes i dette citat:

Det er et rigtig vigtigt signal at sende til familien, at vi arbejder sammen. Når det når op på et vist bekymringsniveau, så er vi tre, der arbejder sammen. Det er skolen, socialforvaltningen og politiet i forsøget på at få dig den rigtige vej i livet og i forsøget på at yde den hjælp, som du som familie har brug for. Jeg tænker, når vi nu er et samarbejde, hvorfor så ikke starte så tidligt som muligt?

Interviewene viste altså, helt på linje med hvad man ellers har undersøgt, at der er stor tilfredshed med samarbejdet blandt de aktører, der faktisk samarbejder. De oplever stor tilfredsstillelse fagligt og menneskeligt og oplever, at deres arbejde kvalificeres.

Screening – systematisk gennemgang af unge

Screening og kortlægning var metoder vi hørte om så godt som alle steder. Der var en række forskellige formål med på den måde systematisk at vurdere målgruppen. For det første bidrog det til en vurdering af, hvor mange problemunge, der realistisk var tale om, for det andet undgik man bare at arbejde med de mest synlige, eller dem, man tilfældigt stødte på, og endelig sikrede man sig for det tredje, at alle med behov blev håndteret et eller andet sted i systemet.

Den systematiske screening kunne have den effekt, at man fik justeret sit virkelighedsbillede og ikke talte problemerne op, men snarere ned.

Jeg tror, der har været en tendens til at tage en runde, med, hvordan det ser ud i området, hvor man tænkte: 'Der er fyldt, der er nærmest hundredvis af grupper'. Det sagde man, fordi sådan oplevedes det – rent følelsesmæssigt. Med screeningen så vi så, at der ikke var så mange endda.

Screening er ikke at betragte som en egentlig metode eller indsats, men snarere som en måde at være systematisk på, så man som professionel har et retvisende billede af den virkelighed, man opererer i. Dermed er det led i den generelle bevægelse hen mod en øget vidensbasering af det lokale forebyggende arbejde.

Indsatser kategoriseret i forhold til gruppetype

I analysen har vi, efter først at have etableret de tre gruppetyper, sammenholdt beskrivelsen af metoder med disse gruppetyper. Vi så, at en del af metoderne blev beskrevet over for unge i alle tre typer grupper, mens andre kun blev beskrevet i forhold til en eller to af grupperne. I det følgende beskrives sammenhængene.

De hyppigst forekommende metoder, i forhold til alle tre gruppetyper, var formidling af fritidsjob og bekymringsamtaler eller adfærdsregulerende samtaler.

Fritidsjob-formidling (alle tre gruppetyper)

Formidling af fritidsjob gik igen over for alle tre grupper. Metoden kunne både bruges, og blev brugt, til den brede gruppe af unge og til unge, der allerede havde en plet på straffeattesten.

Jobbene er både i form af på sigt ordinære job i 'rigtige' butikker, og i form af 'lommepenge-projekter'. Målet er i første omgang, at de unge passer det job, de har fået formidlet, og selvfølgelig ultimativt at de glider over i ordinær beskæftigelse, som i følgende citat:

Vi har en medarbejder til udelukkende at få unge ud i fritidsjob og praktikker. I det projekt er der sat 38 i gang på godt et halvt år. De elleve af dem er blevet ordinært ansat, og det er faktisk ret flot, for dem vi har, de har rigtig mange problemer.

I byen, hvor eksemplet ovenfor stammer fra, beskriver de videre, hvordan de har en fast aftale med en fastfood-kæde og en dagligvare-kæde om at tage imod de unge. Butikkerne kan få lidt penge med som præmie for at tage de unge, men primært er aftalen drevet af deres ønske om at være socialt ansvarlige.

Der er også eksempler på, at man trækker de unge ind i arbejdet med fx festivaler og andre arrangementer, der afvikles i området, så de i stedet for at lave ballade får en rolle at spille og et medansvar for det lokale arrangement.

Det varierede, om de unge i fritidsjob fra starten blev mødt med de samme forventninger som andre unge i fritidsjob, eller om de blev givet en længere snor end almindelige unge. For nogle var det netop en poin-

te at forvente det samme af de unge i udsatte positioner, som af andre, mens det for andre var naturligt at lade dem starte stille.

Man kan anskue den mulige kriminalpræventive effekt af fritidsjob fra flere forskellige vinkler. Dels som en art socialpædagogisk tiltag, sammenligneligt med fx fritidstilbud; og dels som en indsats, der leder til beskæftigelse – også på sigt. I en rapport om Københavns Kommunes kriminalpræventive indsatser fra 2008, anføres det, at særligt kombineret med specialundervisningstilbud kan fritidsjob have gode resultater for unge kriminelle. Effekten vurderes at fremkomme som resultatet af fast struktur og værdifaste normer, der har en socialpædagogisk effekt på de unges adfærd. (LG Insight 2008: 8/28). Der ligger dog en række antagelser til grund for dette udsagn, og det er at gå for vidt at vurdere fritidsjob på linje med professionelle socialpædagogiske indsatser.

Hvis man antager, at fritidsjob fører til beskæftigelse, også på sigt, er der belæg at hente i flere undersøgelser for at beskæftigelse i sig selv mindsker risikoen for kriminalitet. Fx i den danske 'Forbryderen og Samfundet' fra 2009, hvor det konkluderes, at pludselig ledighed, i form af en virksomhedslukning, fører til en øget frekvens af (særligt berigelses)kriminalitet. Undersøgelsen viser også, at kriminaliteten mindskes, når de arbejdsløse kommer i aktivering – en effekt, der dog ikke ses tydeligt hos de unge under 25 år. Dokumentationen er altså primært i forhold til voksne og ikke unge. Ungdomskommissionen skriver i sin betænkning, at der ikke er meget tvivl om, at arbejde og aktivering kan og vil mindste kriminalitet (Justitsministeriet 2009: 338). Men der er, med blik også for vigtigheden af uddannelse, grund til at være reflekteret omkring fritidsjob til unge.

Anna Piil Damm, lektor ved Økonomisk Institut på Århus Universitet, har været så venlig at give et indblik i sin foreløbige litteratursøgning vedr. unge og fritidsjob. Overordnet nuanceres troen på den positive effekt af fritidsjob over for skolegang gennem de resultater. Rigtig mange undersøgelser finder nemlig, at (varigheden af) fritidsjob skader unges skolegang og øger deres sandsynlighed for lovovertrædelser, narkotikamisbrug og stress, men også deres uafhængighed af forældrene (fx Steinberg 1991 et al. og Bachman 1993 et al.) Disse undersøgelser konkluderer, at forældre, skolen og det politiske niveau bør blive ved med at overvåge omfanget af elevers fritidsjobs (for at undgå mange ugentlige timers fritidsarbejde). En anden undersøgelse af sammenhængen mellem elevers ønske om fritidsjob og deres problemadfærd viser, at de elever, som ønsker at arbejde mange timer i et fritidsjob har tendens til at få lavere karakterer, have lave uddannelsesambitioner og udvise mere problemadfærd. Det kan derfor være, at de unge, der ønsker at arbejde i mange timer i fritidsjob, allerede er udfordret på fx skolegang og misbrug, så det ikke er fritidsjobbet, der forårsager disse forhold. Desu-

den illustrerer ovennævnte undersøgelser, at det er vigtigt at skelne mellem effekten af at have et fritidsjob og omfanget af fritidsjobbet.

Grundlæggende understreges nødvendigheden af, såvel i praksis som i forskningen, at se nærmere på, hvordan fritidsjob påvirker de unges skolegang, og ikke kun på, hvorvidt de er i stand til at møde op på et job, hvor de påvirkes af normer og rammer.

Samtaler (alle tre gruppetyper)

Anledningen til samtaler kunne være, at en ung var set med bandesymboler, truffet med folk med tilknytning til mere organiserede bandemiljøer, at vedkommende var truffet i byen kl. 02 onsdag nat mv. Samtalerne kan enten finde sted i hjemmet, hvor politi og socialforvaltning kommer (uanmeldt) forbi, eller de kan foregå på stationen, som af nogle blev fremhævet som et mere 'effektivt' sted til samtalen.

Vi har lige en sag netop nu, hvor der er en ude på en skole, der har fået taget rigtig voldsomt kvælertag. Der spurgte vi vores politi, om de vil tage en bekymringssamtale, og det går altså snapt. Det er oftest inden for et par dage.

I en mindre provinsby bruges samtalerne også som vist nedenfor til at tage fat i nogle meget unge, som ved symboler og andre signaler viser, at de identificerer sig med en bestemt gruppering. Der bruges samtalen til at vise, at der er øje på de unge/børnene.

Men grunden til at vi siger, at der er en 8-årig eller 9-årig, vi skal være opmærksomme på, det er, at vi arbejder med vores kollegaer på alle skoler om, at de skal reagere på signaler som fx et rødt tørklæde om håndleddet. Hvis der er noget, de har en mistanke om, så skal de sige det til os, og så laver vi et opfølgende hjemmebesøg.

Bekymringssamtaler som metode for politiets forebyggende arbejde blev udviklet i Norge i 1990'erne. I Danmark så man fx i 2003 et pilotprojekt i Kolding, og derefter blev metoden udbredt til dele af resten af landet (www.dkr.dk). Metoden 'bekymringssamtaler' har et fast, struktureret forløb. Det var ikke vores indtryk, at man som sådan fulgte en bestemt model rundt omkring i landet. Vi fik beskrevet mange forskellige anledninger til og forløb af samtale som følge af anledning, deltagere, tid og sted.

Samtalerne som metode er endnu ikke evalueret. Ungdomskommissionen anbefaler ikke på det nuværende vidensgrundlag en egentlig systematisering, ensretning og udbredelse af samtalerne (Justitsministeriet

2009: 57). Justitsministeriets Forskningskontor påbegynder en evaluering, som ventes færdig i 2013.

Indsats ved særlige arrangementer (bekymrende vennegrupper)

En mellemstor provinsby havde oplevet en del problemer relateret til fx et sidste skoledags-arrangement. I det tilfælde havde man organiseret og optrappet indsatsen fra SSP, politi mv., sådan at man fik placeret festen et sted, der var til at holde øje med, og man var til stede i så stort omfang, at man kunne fange de unge op, som evt. skejdede ud på en uhensigtsmæssig måde.

For en seks-syv år siden, der havde vi nogle grimme voldelige episoder. Forældrene kommer og holder opsyn med deres egne. Så tager vi os af alle dem, der ikke, holder sidste skoledag, men kommer, fordi alle de andre er der, og drikker sig i hegnet.

Overvejelserne omkring overskuelighed på festpladsen låner refleksioner fra den situationelle tilgang, der netop betoner oversigtsforhold og andre ting i miljøet som væsentlige. Ved større arrangementer er det dermed en overvejelse værd, om der er mange små kroge, hvor man har mulighed for at gemme sig, om der er gode muligheder for at komme ind og ud af området, og endelig om belysningen er tilstrækkelig. Derudover er inddragelsen af forældrene et tiltag, der både tilfører ressourcer og ekstra ansvarstagere til de professionelles arbejde ved sådanne arrangementer. (DKR 2001, 2003, og 2008).

Indsats over for de unges tilholdssted (bekymrende vennegruppe)

Det var særligt i forhold til de bekymrende vennegrupper, at vi hørte om lejligheder, der kunne være tilflugtssted for rodløse unge, som kunne volde en del problemer. Ofte var det ustabile og problematiske voksne, der beboede lejlighederne, og dermed blev det en uheldig voksenkontakt for de unge. Derfor kunne det virke opløsende og afhjælpende, hvis man fik fjernet et bestemt tilholdssted.

Jamen det gik faktisk sådan, at den her mand, der boede... jeg ved ikke, hvad politiet gjorde, for jeg spurgte bare, kunne I gøre noget. Nogle gange er det vigtigt for mig ikke

at vide ret meget. Men der skete faktisk det, at den her mand flyttede, og så skete der da lidt opløsning.

Det er altså et eksempel på, at kommunen kan få øje på børns bekymrende adfærd, mens politiet har mulighed for at skride ind med andre midler ved kriminalitet.

Citatet her understreger igen, hvordan en lejlighed og en voksen kan komme til at udgøre en art fristed for de unge, hvor de kan dyrke uhensigtsmæssige interesser og fx tage stoffer.

Jeg vil også sige, nogle af de hjem, der samler dem op, er måske heller ikke der, hvor den bedste sparring er. Så er det jo dem, der sådan kæmper med deres egne børn i forvejen, hvor ungerne har taget over. Det er ligesom lidt selvforstærkende.

Indsatser over for børn og unges tilholdssteder er altså indsatser, der sigter på at reducere uhensigtsmæssige relationer for derved at få børnene og de unge ud af miljøer, hvor de kan flyve under myndighedernes radar. De børn og unge, der drev ind i en sådan problematisk lejlighed, var ofte beskrevet som nogle, der netop kunne drive rundt, fordi deres eget hjem ikke var velfungerende. Dermed får de altså en relation til en voksen, hvor uhensigtsmæssig den end måtte være, i en sådan lejlighed. Hvis man lykkes med en indsats, hvor man spreder unge, der har holdt til et bestemt sted, er det værd at overveje, hvorvidt man kan erstatte en uhensigtsmæssig relation med en mere hensigtsmæssig – fx i form af en mentor. Vi ved nemlig, at børn og unge i udsatte livssituationer kan hjælpes ved en stabil relation til en ansvarlig voksen (DKR 2012).

Orientering af forældre (bekymrende vennegrupper og territorielle uroskabende vennegrupper)

Metoden minder et stykke hen ad vejen om bekymrings- og adfærdsgulerende samtaler, men adskiller sig bl.a. ved, at det ikke er en individuel familie, der tales specifikke problemer med. I stedet er det en gruppe forældre til en gruppe børn. Formen giver mulighed for, at de forældre, der ikke ved, hvad deres barn er involveret i, kan få det at vide, og der kan drøftes, hvilke fælles tiltag, det kan være hensigtsmæssigt at sætte ind med.

Nedenstående eksempel beskriver et forløb, der leder frem til et sådant møde.

Vi har som regel gjort det, at vi er gået til dem, og dem, der har kunnet trække nogle bøder eller trække noget politiefterforskning eller handling, de har fået det. Så har man med det samme skræmt de toneangivende væk, og så kan man så snakke med resten.

Nogle af dem havde måske ikke reelle aktier, men vi greb i det vi havde, og indkaldte forældrene til dem, der var blevet antruffet, og som vi havde navne på i forskellige sammenhænge.

Fremgangsmåden i det konkrete tilfælde var altså først at sætte ind med andre midler over for de toneangivende eller mest kriminelle unge og dernæst tage fat i resten af gruppen.

Det kræver en god forståelse af gruppen og forældrene samt en stor empatisk evne og finfølelse at afholde et sådant møde. På mødet skal man på en god måde få løftet sløret for adfærd, som forældrene måske ikke vidste deres børn udviste, man skal af etiske og retslige grunde undgå at udpege bestemte børn som værre end de andre, og endelig skal man i en svær situation få skabt konsensus om en fælles løsning. De gruppesamtaler, vi hørte om, blev der berettet om som noget positivt og givende, men måske er der også en tendens til ikke at fortælle om de samtaler, der gik galt.

Som metode låner denne tilgang elementer fra familierådslagning og netværksmøder. De metoder inddrager hele familien, ud fra synspunktet at de har en afgørende rolle og det primære ansvar for den unges udvikling, og at den unges situation skal ses i lyset af situationen i hjemmet. Forskning om familierådslagning viser forskellige resultater. I en dansk evaluering af metoden vurderer forældre og socialrådgivere, at handleplanerne er blevet bedre som en konsekvens af et rådslagningsforløb, og ifølge Ungdomskommissionens betænkning har familierådslagning vist gode resultater i forhold til bekymrende skolefravær. Familien skal dog være positivt indstillet og have tilstrækkeligt med ressourcer for at metoden kan benyttes. Kommissionen anbefaler i disse tilfælde øget brug af familierådslagning over for kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge med øget systematisering af indsatsen og med respekt for den enkelte families ønsker, behov og ressourcer. (Justitsministeriet 2009 og Socialstyrelsen). Med metoden netværksmøder samles relevante myndigheder, familien og den unges netværk i en målrettet indsats med jævne mellemrum. Møderne kan være gode i forhold til "lillebrorproblematikker", fordi evt. begyndende uroskabende adfærd hos mindre søskende også sikres opmærksomhed. Ungdomskommissionen har, ligesom ved familierådslagning, anbefalet en øget brug af netværksmøder, såfremt familien er motiveret, og der er nok ressourcer til, at tilgangen kan benyttes.

Begge metoder er altså som nævnt mere omfattende og systematiske end informationsmøder, men tanken om at involvere familie og netværk synes at ligge til grund for begge.

Opsøgende gadeplansarbejde (territorielle uroskabende vennegrupper, kriminelle ungdomsgrupper)

Gadeplansindsats var en indsats, som foregik alle steder, hvor der var territorielle uroskabende grupper eller kriminelle ungdomsgrupper.

Gadeplansarbejde fungerer både som relationsopbyggende og vedligeholdende, og som noget man kan intensivere i konfliktperioder. Gadeplansarbejdet kan tidligt spotte unge og foranstalte et samarbejde med relevante myndigheder. Gadeplansmedarbejderne kan fungere som en art "byens øjne", når der er optræk til problemer (LG Insight 2008: 28).

Her et eksempel på en sådan rolle som byens øjne:

Vi får hurtigt opsnappet de unge, når de begynder kriminalitet, så der har vi fokus på dem. Også med gadeplan, så får vi koordineret: hvor er det, I ser dem? Og hvem går de med, hvad skal vi være bekymrede for?

I forhold til unge i grupper kan gadeplansarbejdet også give en indsigt i gruppens interne organisering og dynamik, som man ikke får ved at tale med de unge enkeltvis.

Citatet nedenfor beretter om en reflekteret tilgang til gadeplansarbejdet, hvor man er blevet bevidst om et problem med at fastholde de unge på gaden og derfor har suppleret gadeplansindsatsen med andre tiltag.

Kombinationen af at være gadeplansmedarbejder og støtte-kontaktperson har vi gjort op med i kommunen, da vi tænker, at den kan gøre, at vi holder de unge på gaden i stedet for at få dem ud til de respektive tilbud, vi har til dem ude i kommunen. Altså at deres primære opgave er at søge en kontakt med dem, og få dem ud i klubtilbud, men ikke indgå i tættere relationer.

Det er netop en sådan helhedsorienteret tilgang, der anbefales i Ungdomskommissionens betænkning, hvor de anbefaler et stærkt tværfagligt samarbejde mellem gadeplansmedarbejdere, skoler, lokalpoliti, klubber, boligforeninger, kommunen, forældre og frivillige organisatio-

ner. Indsatsen, der leveres, skal både være helhedsorienteret og tværfaglig. Dvs. man skal tænke den unge selv såvel som konteksten omkring vedkommende ind og sikre sammenhæng i de tilbud den unge får fra forskellige myndigheder (Justitsministeriet 2009: 72). I afsnittet om klubtilbud problematiseres det dog, hvorvidt det altid er muligt og/eller ønskværdigt at få de unge i klubber. Klubbernes tiltrækningskraft er for det første ikke lige stærk for alle unge, og for det andet kan de potentielt give grobund for uhensigtsmæssige fællesskab. Dermed kan det være, at man skulle overveje at arbejde systematisk og helhedsorienteret med de unge på gaden i de tilfælde, hvor det er dér, de allerede er.

Det opsøgende arbejde er værdifuldt i forhold til tidligt at få kontakt med unge, der færdes på gaden og dermed ikke er så nemme at få kontakt med for det almindelige system (LG Insight 2008: 28). Der er en dokumenteret sammenhæng mellem det at tilbringe en stor del af sin fritid på gaden med sine venner, og at være i risiko for at begå kriminalitet (Balvig 2011). Gadeplansarbejde er ikke evalueret i Danmark.

En mulig problematik i gadeplansarbejdet handler om relationen til de unge. Det er nemlig ikke altid ligetil at opholde sig på gadeplan og opbygge relationer til de unge. Tillid er omdrejningspunktet og er helt fundamentalt for gadeplansarbejdet. I sin ph.d.-afhandling, som omhandler tillid på gadeplan mellem gadeplansmedarbejdere og unge mænd med anden etnisk baggrund, diskuterer Kevin Perry implikationerne af sin undersøgelse for et praksisfelt, der skal indlede, opbygge og vedligeholde relationer til disse unge mænd igennem, eller i hvert fald under hensyntagen til, de givne kulturelle rammer (Perry 2013: 308). Perry anbefaler, at man tilbringer en del tid med de unge mænd i gadeplansarbejdet for at få indsigt i deres kulturelle rammer. Dernæst anbefaler han at reflektere over egen og kollegaers attitude og tilgang til disse unge mænd, at have fokus på at være troværdig og holde ord og endelig at deltage i aktiviteter i lokalsamfundet.

Klubtilbud (bekymrende vennegrupper, territorielle uroskabende vennegrupper)

Klubtilbud var gennemgående de steder, vi besøgte. Nogle steder var det i form af et specialiseret klubtilbud målrettet udsatte unge, andre steder et generelt tilbud i form af en ungdomsklub. Hvorvidt karakteren af klubben varierede med kommunestørrelse og økonomi eller med problemsammensætning i ungegruppen, kan ikke afgøres inden for rammerne af denne undersøgelse. Vi vil præsentere informanternes egne oplysninger om, hvordan klubberne bruges af de unge, og hvilke problematikker de oplever i forhold til det. For helt gnidningsløst er det ikke altid at samle grupper af unge – særligt ikke, når en del eller alle er i udsatte livssituationer og med et vist gruppetilhørsforhold.

Dette første citat, fra en provinsby, italesætter udfordringen med unge med forskellig alder og forskellig belastningsgrad, der skal være i klub sammen.

Altså i X-by, der ligger tre klubber, og i den ene, der har de først lov til at komme, efter de er atten. Det kan være problematisk nogle gange, fordi der også er nogle små, helt ned til syvende klasse, om aftenen, og nogle gange så står de nede foran og laver business og snakker om ting, som 14-årige ikke bør høre.

De ældre opleves som svære at regulere i klubben, og det opleves, at de skræmmer de yngre væk. Et ønske til at håndtere problemet lød sådan her:

Man kunne sige, det var måske optimalt, hvis man kunne lave nogle klubber, der var fra 18+, så man undgik det. Fordi, der er jo også mange, der kommer til at se op til de ældre og synes, de er lidt seje. Man kunne måske lave en lidt mere målrettet indsats, hvis man havde en klub, der hed 18+ i stedet for at forlænge dem i den eksisterende klub.

I samme by havde man dog andetsteds anderledes positive erfaringer med at blande kriminalitetstruede og ikke kriminalitetstruede unge:

Vi har for eksempel lavet sådan en pigeklub, hvor der var nogle af pigerne, som var kriminalitetstruede, og som havde været ude i noget vold, og så var der nogle andre piger, som var helt velfungerende. Så samlede vi dem i en gruppe og lavede forløb med dem, så de gode i gruppen kunne påvirke de andre i en god retning.

Som citaterne afspejler, er der altså ofte problemstillinger at forholde sig til i klubarbejdet. Problemstillinger, der relaterer sig til at rumme mange unge i udsatte positioner, eventuelt sammen med unge, der ikke er kriminalitetstruede. Det næste citat problematiserer den indstilling, at klubber altid er noget, der appellerer til alle unge.

Der er mange, der arbejder i klubber, som har den opfattelse, at man er unormal, hvis man ikke går i klub. Hvis man nu kigger på, hvor mange der reelt set på landsplan går i klub, så er det jo et fåtal. (...) Vi ser det der afsmit af

streetkultur, så det handler om at være på gaden. Det handler om at undgå de etablerede ungdomstilbud.

Den samme problemstilling i talesættes af informanten her:

Alle de velfriserede bruger fodboldklubber og ridning og tennis og alle de her ting og fritidsklubber og institutionsliv. Alle dem, som ikke gider det, de søger væk fra det, og der er ikke noget alternativ, som de benytter sig af. Så de danner fællesskaberne på gaden.

Det er altså klart, at der er flere udfordringer forbundet med klubber, som det er vigtigt at være bevidst om, både med hensyn til almindelige og specialiserede klubber. Dels skal de konkurrere med en gadelivsstil, og en trang til netop at vende det organiserede ryggen, dels er der som nævnt indbygget en række problemstillinger i at samle udsatte gruppeorienterede unge. Dette skyldes at unge med en afvigende og uroskabende adfærd kan påvirke hinanden og andre tilstedeværende unge negativt, således at et tilbud modsat hensigten kan øge deres risiko for at ende ud i kriminalitet. For at modvirke denne mulige, dårlige gensidige påvirkning kræves det, at der er veluddannede voksne til stede, som formår at opbygge tillidsfulde relationer til de unge og samtidig griber ind, når regler bliver brudt. De voksne skal kunne udgøre en stabil støtte til de unge, skabe struktur og formål i aktiviteterne og arbejde målrettet for at styrke de unges følelsesmæssige og sociale færdigheder.

De mest solide effektstudier om fritidstilbud for unge i udsatte livssituationer kan primært dokumentere forbedringer af de unges adfærd og selvværd. Det kræver dog ovenstående fremgangsmåder, og de bedste resultater ses hos de yngre unge, som ikke allerede eksperimenterer med kriminalitet (DKR 2012).

Dialogmøder og tryghedsvandringer (territorielle uro-skabende vennegrupper)

Både dialogmøder og tryghedsvandringer er metoder, der sigter mod at afmystificere og afdramatisere de unge samt at skabe kendskab på tværs af forskellige grupper af borgere. Kendskabet gør det fx sværere at vælte bøger på et bibliotek, hvor man kender og hilser på bibliotekaren, og sværere at begå hærværk i en opgang, hvor man kender beboerne, som i eksemplet nedenfor.

... efter det knivstikkeri så arrangerede vi et borgermøde, netop fordi vi kunne fornemme i lokalområdet, at der var en masse uvished. (...) Det blev arrangeret efter mødet, at de kom op i Klub Y, hvor mange af de unge kommer, der fik de set, hvor de unge holder til, og mødt nogle af de unge og givet hånd. Bare det, at de lærer hinanden at kende, det gør, at de unge heller ikke gider gå hen og sætte ild til et stykke papir på deres opslagstavle og sparke deres dør ind for at ryge en joint.

I eksemplet er det altså et dialogmøde, der udvikler sig over i et andet dialogmøde, fordi man i situationen reagerer på den usikkerhed, der findes.

Dialogmøder og lignende tiltag kan ses som tiltag, der har som formål at øge den sociale kapital i et område. I Ungdomskommissionens rapport beskrives social kapital på følgende vis: *Social kapital tager udgangspunkt i de tre elementer netværk, tillid og normer og kan kort beskrives som den 'lim', der binder samfundet sammen – samfundets sammenhængskraft.* (Justitsministeriet 2009: 66). Indsatser, der lykkes med at hæve den sociale kapital i et område, kan altså bidrage til at højne tillid og binde området bedre sammen.

Måltrettet (politi)indsats (retshåndhævelse) mod toneangivende personer (kriminelle ungdomsgrupper)

Som allerede beskrevet ovenfor, så er det at gå efter at fjerne toneangivende eller særligt kriminelle unge fra gruppen en metode, vi hørte om flere steder. At fjerne gruppens leder eller hoved-ballademager kan naturligvis bruges i alle typer grupper, hvis man ønsker at bremse aktivitetsniveauet, men her fremhæver vi det som en politiindsats i forbindelse med de kriminelle ungdomsgrupper. Et sted blev det også nævnt, at 'fjernelsen' kunne være i form af en anbringelse og altså ikke en politiindsats. Her kunne man derfor mærke, at omfanget af anbringelser var faldende, og at der dermed var nogle unge, der før i tiden ville være blevet taget væk, som nu i stedet forbliver i lokalområdet og skal håndteres her. Det oplevedes som en udfordring for det lokale forebyggende arbejde. I nedenstående eksempel er det dog som resultat af en politiindsats, at den unge mand kommer væk fra gadebilledet.

I Y-gade der har vi ham den unge knægt, der sidder for det knivstikkeri, og han var ikke som sådan alfahan, men han var en brandmaskine, og han satte ild alle mulige mærkelige steder, og i perioder var det ragnarok af utryg-

hed. Men nu er han så væk, og lige siden har der været faldet ro på området.

Det fremhæves også i interviewene, at det er en metode, der ikke kræver ekstra ressourcer – man skulle jo alligevel have fat i nogle udsatte unge, og så kan man ligeså godt tage fat i dem, der har potentiale til at påvirke kriminel aktivitet udover den, de selv står for.

Weisburd konkluderer i en opsamling af viden på feltet, at det reducerer såvel kriminalitet som uorden og frygt at gå målrettet efter de mest aktive kriminelle (Weisburd 2004: 55).

Dilemmaer i forebyggelsen

I interviewene stødte vi jævnligt på dilemmaer i arbejdet med grupperne. Det kunne både være et dilemma, hvor forskellige professionelle argumenterede for forskellige tilgange, og et dilemma som den enkelte professionelle eller gruppe af professionelle oplevede sig selv i. I det følgende beskriver vi kort to af disse dilemmaer og diskuterer dem.

Individ/gruppe

Det første dilemma handler om at bevare de unge i gruppen og arbejde med gruppen samlet versus at tage de unge ud af gruppen for at arbejde med dem individuelt. Det sidste var den mest almindelige tilgang, men som man kan se i de næste to citater, er der også argumenter for at bevare de unge i gruppen.

Så er vi måske også mere begyndt at anerkende, at gruppe-jeg'et kan være stærkere end individ-jeg'et hos nogle af de her mennesker. Der har været sådan lidt en tendens til at ville splitte dem ad, fordi de er jo ikke sunde sammen. Men hvis det er det eneste sted, hvor de oplever sig som en del af et fællesskab, så kan vi ikke bare splitte dem ad. Så bliver vi nødt til i hvert fald at give dem noget andet i stedet, et andet fællesskab.

Det ovenstående citat beskriver en tilgang, ud fra hvilken man ikke kan rive de utilpassede unge alt for brat ud af måske det eneste fællesskab, de har. Det vil ikke give et godt udgangspunkt for at arbejde med dem. Andre taler om, at det at bekræfte dem som gruppe er en vej ind til at kunne få dem i tale enkeltvis – som er endemålet i denne optik.

Den mest almindelige tilgang var dog som sagt at tage fat i de unge hver for sig uden for gruppens regi, og i det følgende citat formuleres en af årsagerne til, at man har valgt at gøre sådan.

Problemet kan være, at vi definerer gruppen – og når man så har snakket med dem alle sammen, så er de jo ikke en gruppe, for nogle af dem tager afstand fra hinanden. Der er også nogle bindeled, fordi de måske går i skole sam-

men. Men man kan ikke sige, at de er i en gruppe som sådan, for den er defineret af os.

Der eksisterer altså en risiko for, at de professionelle kommer til at bekræfte og forstærke en gruppe eller måske endda etablere en gruppe, som ikke fandtes i forvejen, når de går til gruppen som gruppe. Argumenterne, vi mødte, for at bevare de unge i gruppen siger, at de er for svage som individer til at man kan få meningsfuld forandring hos dem efter at have taget dem ud af deres primære kontekst. Man kan også møde det fænomen, at de unge kun vil deltage i samtaler mv., hvis deres venner også er med. Argumenterne for at arbejde med dem individuelt handler om ikke at forstærke et negativt sammenhold og måske oven i købet være med til at vedligeholde eller skabe en gruppering, som måske slet ikke var der i forvejen. Derudover var argumenterne blandt interviewpersonerne også, at det var svært at komme igennem med forandring i en stor gruppe.

Der findes ikke belæg for, at den ene tilgang er rigtigere end den anden. Det er vigtigt løbende at tage stilling til egnetheden af individ- og/eller gruppetilgang i forhold til de unges egenskaber, udfordringen og de midler, man har til rådighed. Hvis man skal arbejde med en uroskabende, eksisterende gruppe som en helhed, beskriver danske (blødere) evalueringer, at det kræver et stærkt personale. Gruppen kan nemlig udfordre personalet markant. Faglighed (og erfaring) og mulighed for supervision er derfor vigtigt for at få succes med arbejdet og for ikke at brænde ud i jobbet. Derudover er det vigtigt ikke gå for langt ind på de unges præmisser, men at arbejde tillidsfuldt med at sætte spørgsmålstejn ved de opfattelser, begivenheder og roller i gruppen, som kan skabe debat og ændring mellem de unge. Nogle laver aktiviteter, hvor de unge træner fx sociale kompetencer såsom gensidig hjælpsomhed og solidaritet. Det kan rukke ved deres interne, skiftende roller i fællesskabet og på sigt opbryde det. Dermed må man gøre op med sig selv, om man har kompetencerne til at arbejde med gruppen, idet det kræver personale- og tidsmæssige ressourcer.

Socialarbejder først eller sidst

Et andet dilemma i arbejdet handlede om, hvornår og på hvilken måde man byggede relationen op til den enkelte unge og gruppen. Skal man som professionel indlede med at være vurderende og meget tydelig over for fx den unges kriminalitet, eller skal man først arbejde på at etablere en god relation og dernæst langsomt introducere sit professionelle jeg. I det nedenstående eksempel formuleres det, hvorfor det er nødvendigt som gadeplansmedarbejder at indlede med relationen.

Det hele handler om, hvordan du kommer ind på den unge. Hvis de føler, du dømmes dem på forhånd, så får du ikke noget tillid fra ham. Du skal møde ham, som jeg siger, du skal forstå ham og bliver nødt til at forstå ham. Du ved godt, at han har lavet nogle ting forkert, og han sikkert stadig laver nogle ting forkert, men du bliver nødt til at se bag om det til at starte med for at komme ind på den unge og lære ham at kende, fordi så vil han kunne fortælle dig alt, hvad han har af problemer. Så kan man arbejde med den unge.

Hvis man husker på Kevin Perrys arbejde med tillid i gadearbejdet, så fremhæver han kendskab til de unge, deres baggrund, miljø og kultur som forudsætning for, at kunne skabe en god relation. Til en vis grad er det netop det, gadeplansmedarbejderen formulerer i eksemplet her, hvor han fremhæver vigtigheden af at møde den unge forudsætningsløst til en start som en nødvendighed for at kunne få etableret en relation. Omvendt finder Perry også, at det er vigtigt at være tydelig i sin rolle og ikke foregøgle, at man er venner med den unge (Perry 2012). Vigtigheden af at være tydelig i sin professionelle rolle er netop argumentet vi hørte i forhold til at starte med at være myndighedsperson i sin kontakt med den unge, snarere end relationsopbyggende. Denne anden tilgang var også repræsenteret i materialet. Igen er der altså ikke nogen afklaring af, hvorvidt den ene tilgang er rigtig frem for den anden. Det beror på en afvejning af individuelle ressourcer og muligheder hos såvel den unge som hos den professionelle. Men refleksionen over, hvornår man lægger sin rolle som myndighedsperson til side for at prioritere relationen, er meget vigtig.

Konklusion og perspektivering

Baggrunden for denne rapport var ønsket om at belyse, hvad der kendetegner grupper af unge med problemskabende og kriminel adfærd – som *grupper*. Sekundært var formålet at kaste lys over, hvilke forebyggende indsatser der bruges og kan bruges i arbejdet med grupperne.

I rapporten blev en analysemodel udviklet. Modellen har til formål at hjælpe med at forstå den type af gruppe, man står over for som professionel, og at være en måde at graduere den risiko på, de enkelte grupper står i. Det er håbet, at denne måde at være systematisk på i forståelsen og vurderingen af grupperne kan være med til at kvalificere det forebyggende arbejde. Særligt når man tænker det forebyggende arbejde ind i forlængelse af den forståelse af grupperne, som analysen giver.

De tre gruppetyper analysen fremkom med var: bekymrende vennegruppe, territoriale uroskabende ungdomsgrupper og kriminelle ungdomsgrupper.

Derudover udviklede vi fire risikoindikatorer: kriminalitet, territorial hævdselse, relation til voksne kriminelle og netværk i tilfælde af konflikt.

Fokus for undersøgelsen har ikke været forebyggende tiltag over for unge i grupper, men det har alligevel været noget, vi har drøftet med interviewpersonerne alle steder. En endnu uafklaret diskussion i forebyggelsen af unges deltagelse i kriminelle grupperinger er, hvorvidt den 'almindelige forebyggelse' fortsat skal anvendes, eller om der skal særlige skræddersyede gruppe-rettede indsatser til. Vi plæderer for en både-og-løsning. Dels finder vi indsatser og metoder, der er rettet mod grupperne som grupper og eventuelt kun anvendes over for en eller to af grupperne, men ikke over for dem alle tre – dels anbefaler vi også fortsat at vedblive med den almindelige forebyggende indsats. En vigtig årsag til ikke blot at anbefale 'almindelig forebyggelse' er, at der synes at være noget særligt ved de unge, der kommer langt ind i kriminelle grupperinger. Vedrørende baggrund og risikofaktorer, dvs. på det individuelle plan, adskiller de sig ikke synderligt fra 'almindelige' kriminelle unge, men deres miljø og omgangskreds omgiver dem med, bifalder og tilbyder kriminelle grupperinger. Dette kontekstbestemte og relationelle element er vigtigt at tænke ind i forebyggelsen af unges deltagelse i kriminelle grupper.

Inspirationskatalog

Herunder kommer vi yderligere med en række anbefalinger og/eller inspiration til mulige indsatser, det er relevant at overveje at anvende i arbejdet med problemskabende ungdomsgrupper.

Rapportens helt overvejende anbefaling er dog naturligvis, at man anvender den analysemodel, der præsenteres i rapportens første del. Gennem en systematisk gennemgang af ungegrupper i området i forhold til gruppetyper og risikoindikatorer, er det vores tro, at man står med et klarere billede af den type udfordring, man som professionel skal håndtere. Overordnet er det også en anbefaling at koble analysen af gruppetype og risiko-niveau med de metoder, man beslutter at anvende, som det netop er gjort i forebyggelsesafsnittet. Det er vigtigt at understrege, at denne kobling er inspiration til det forebyggende arbejde, idet den ikke er testet og forskningsmæssigt underbygget.

De nedenstående anbefalinger er ikke nødvendigvis dækkende i forhold til alle de metoder, der kan være virksomme i forebyggelsen af gruppeproblematikken. Anbefalingerne tager udgangspunkt i at pege på arenaer, der ikke var så godt repræsenteret i de gennemførte interview. Arenaerne er derfor områder, hvor der er evidens for, at en øget indsats har en positiv effekt, og som vi samtidig ikke hørte om i nogen særlig grad i interviewene. Det vil sige, at der peges på den tidlige indsats, skolen, flertalsmisforståelser, mentorordninger og kombinerede mentor- og fritidsindsatser. Derudover peger vi også på Exit, som er ved at blive evalueret, situationel forebyggelse og endelig bedre koordinering som områder, der fortjener endnu mere opmærksomhed, end de får i dag. Vil man søge specifik viden om metoder, er det en god ide at søge mere viden på www.dkr.dk eller hos Socialstyrelsen.

Den helt tidlige indsats

Vi ved, som nævnt tidligere, at rocker- og bandekriminelle på individplan på de fleste parametre minder om andre typer kriminelle. Det vil sige, at de risikofaktorer, der gør sig gældende for den ene gruppe, også gælder for den anden. Man kan antage, at denne lighed også gør sig gældende, når det handler om unge i problemskabende grupper, og unge, der er udsatte og kriminalitetstruede uden at være i en gruppe, omend dette ikke er undersøgt.

Vi ved videre, at rocker- og bandekriminelle kan siges at være lidt mere udsatte, idet flere fx har oplevet mange skift i barndommen, og flere har en meget ung mor. Derfor er der ekstra god grund til at tænke i den meget tidlige indsats som noget, der også forebygger rocker- og bandekriminalitet. Der er en række familieprogrammer og indsatser, der viser

gode resultater. Et af disse er 'Familieiværksætterne'. I 2010 indgik Center for Socialt Ansvar et partnerskab med Holstebro Kommune og Region Midtjylland om at tilpasse den svenske Leksand-model – et familieforbereðelseskursus – til danske forhold. Arbejdstitlen på projektet er *Familie med Hjerte*, mens den fremadrettede udbredelse sker under navnet *Familieiværksætterne – en god start som familie*.

<http://familieivaerksaetterne.dk/Kommuner-der-tilbyder-Familieivaerksaetterne/Holstebro> som er opstartet i Holstebro. Programmet består i forældretræning til alle førstegangsførelde i form af rådgivning om økonomi, parforhold og børneopdragelse. Programmet er hentet fra Sverige, hvor det kendes under betegnelsen Leksandmodellen.

En række andre familieprogrammer viser også gode resultater. Programmerne findes yderligere beskrevet på Socialstyrelsens hjemmeside:

<http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/evidensbaserede-programmer>

Fokus på skolen

Skolen var ikke et emne, der blev nævnt særligt ofte i interviewene. Nogle havde selvfølgelig fokus på, at skolegang er vigtigt, men andre stod på de unges side i en anerkendelse af, at skolen kan være besværlig, og i en venten på at kunne komme til med andre tilbud, når skolens snævre rammer er væk.

Det er vigtigt, at det forebyggende arbejde har skolen som en central akse i børn og unges liv og insisterer på en positiv skolegang for alle. Vi ved fra Flemming Balvigs ungdomsundersøgelse, at skoletrivsel, fagligt såvel som socialt, har en selvstændig betydning i forhold til senere kriminalitet (Balvig 2011).

I 2007/2008 begyndte man i København at have socialrådgivere knyttet til særligt udvalgte skoler med store sociale problemer. Socialrådgiveren skulle hjælpe skolens ansatte med at løse problemer og med at forberede et tættere samarbejde mellem skolen, forældrene og de sociale myndigheder. Ordningen var en forsøgsordning og er så vidt vides ikke evalueret, men de deltagende parter, dvs. skoler og socialcentre, tillagde ordningen stor værdi (LG Insight 2008: 28).

Det er en afvejning, hvorvidt unge med trivsels- eller faglige problemer skal rummes i den almindelige folkeskole eller skal på specialskole. Det er ikke en diskussion, vi vil gå ind i her, men blot med Ungdomskommissionen bemærke, at: *Det forekommer oplagt, at særlige tiltag og undervisningsmetoder til de elever, der ikke fungerer i den almindelige skole, kan få en betydning for deres skoleforløb og dermed også for kriminalitet* (Justitsministeriet 2009: 335). Der anbefales en bred vifte af tiltag i skoleregii, indsatser mod mobning, arbejde med sociale overdri-

velser, indsats ved fravær, konfliktmægling og vredeshåndtering (Justitsministeriet 2009: 331).

Der er mange aktører på området – og mange steder at læse mere om emnet. Nogle er dem er følgende: DCUM, Dansk Center for Undervisningsmiljø; DPU, Dansk Pædagogisk Universitet; CEFU, Center for Ungdomsforskning; SFI, Det National Forskningscenter for Velfærd; EVA, Dansk Evalueringsinstitut og CFBU, Center for Boligsocial Udvikling.

Derudover anbefaler Socialstyrelsen en række evidensbaserede indsatser, som fx PALS, som der kan søges mere viden om her:

<http://www.servicestyrelsen.dk/born-og-unge/programmer-med-evidens>

Flertalsmisforståelser

En metode, der er velegnet at bruge i skoleregi er arbejdet med flertalsmisforståelser. Ringstedforsøget (Balvig et al. 2005) dokumenterede effekten af at arbejde med flertalsmisforståelser til at reducere unges risikoadfærd som fx rygning og alkoholforbrug. Metoden er anbefalet, velkendt og udbredt, så her skal det blot endnu engang understreges, at det er en god og vigtig metode. I Århus har man i 'ÅrhusEksperimentet' arbejdet med social pejling og social kapital i stor skala.

<http://www.aarhus.dk/da/borger/familie-boern-og-unge/Skole/SSP-Aarhus/AarhusEksperimentet.aspx>

Projektet er et samarbejde mellem magistratsafdelingerne Børn & Unge og Sociale Forhold & Beskæftigelse i Aarhus Kommune samt professor Flemming Balvig og lektor Lars Holmberg fra Københavns Universitet.

Mentor- og fritidsindsatser

At sætte ind med en mentor eller en fritidsindsats, der kombineres med et mentorelement, har vist veldokumenterede resultater over for unge i risiko.

En mentorindsats er tilbuddet om en organiseret relation til en særlig og støttende voksen igennem længere tid med fokus på den enkelte unges behov. Fritidsindsatserne udgøres af organiserede tilbud om aktiviteter og/eller samvær med andre unge og voksne i fritiden.

Veludførte indsatser har vist sig at kunne påvirke unges adfærd, skolegang, relationer til venner og familie, selvværd og brug af rusmidler i positiv retning, og de virker lovende i forhold til kriminalitet.

Indsatser med effekt er målrettede, langvarige, intensive og tilpasses den unges behov. De varer i mindst et år, indebærer ugentlig deltagelse og en tillidsfuld relation til en støttende, engageret, stabil og kompetent voksen. Indsatserne har et tydeligt formål og forældrenes accept. Aktivi-

teter, der gennemføres, er desuden tilpas udfordrende for de unge og fremmer deres sociale, følelsesmæssige og kognitive færdigheder.

Det er vigtigt at undgå brud på mentorrelationen, da det kan føre til kontraproduktive udfald som følelse af svigt. Som modreaktion kan den unge miste selvværd og øge forbruget af rusmidler. Ligeledes er klare rammer for indsatsen og en gradvis nedtrapning essentiel for ikke at skabe skuffelse hos den unge.

Indsatserne er mest lovende over for yngre unge på 11-14 år, som af en eller flere årsager anses for at være i risiko. Denne risiko skyldes ofte, at disse unge bor i områder med en større grad af fattigdom, arbejdsløshed og kriminalitet. De kan også være i en udsat position pga. psykisk sygdom, misbrug eller konflikt i familien, negativ påvirkning fra jævnaldrende eller problemer i skolen (DKR 2012).

For nærmere information om gode fremgangsmåder henvises til "Mentor- og fritidsindsatser, en guide til den gode indsats", som kan bestilles eller printes under materialer på dkr.dk.

Exit

Exit er, som det praktiseres i dag, et tiltag rettet mod dem, der er involveret i bande- og rockerkriminalitet og angår dermed ikke som sådan grupperne, der er beskrevet i rapporten her. Vi vil dog alligevel nævne Exit, primært fordi det er ved at blive evalueret i en dansk kontekst. Resultaterne fra denne evaluering bliver vigtige at skele til i det lokale forebyggende arbejde.

Justitsministeriets Forskningskontor skal i perioden fra 2013-2017 evaluere kriminalforsorgens og politiets exit-indsatser for rocker/bandemedlemmer, der ønsker at forlade deres kriminelle miljø. Evalueringen omfatter tre delundersøgelser: 1) En kortlægning af formaliserede exit-indsatser i Norden, 2) en forløbsanalyse af exit-deltagernes tilknytning til deres kriminelle miljø, og 3) en egentlig evaluering af deres situation i forhold til ny kriminalitet og eventuel fortsat rocker/bandemedlemskab efter en observationsperiode på et år.

Evalueringen løber fra 2013-2017, og resultaterne offentliggøres i tre delrapporter og en endelig rapport. De to første delrapporter om kortlægningen og første del af forløbsanalysen forventes færdig i 2014. En delrapport om anden del af forløbsanalysen forventes færdig i 2016, og rapporten med den endelige evaluering af exit-indsatserne med fokus på kriminalitet og fortsat rocker/bandemedlemskab forventes færdig i starten af 2017.

Bedre koordinering

Koordinering kan være med til at sikre, at den rette viden kommer til den rette person på rette tid og sted, hvilket er et vigtigt fundament for det forebyggende arbejde. Eksempelvis kan bedre koordinering være med til at sikre, at frontmedarbejderne sikres et tilstrækkeligt vidensgrundlag for deres arbejde. Dette er langt hen ad vejen et politisk og strategisk ansvar. Det kan ikke påhvile den enkelte gadeplansmedarbejder eller SSP-konsulent altid at holde sig opdateret med nyeste viden om kriminologi, de socio-økonomiske karakteristika i kommunen, skolerne aktuelle vilkår og karakter mv. Der er meget viden af en strategisk og overordnet karakter, som med fordel kan anvendes i det forebyggende arbejde. Lokal- og i mindre grad kredsrådsmøder er oplagte fora for identifikation af nødvendig viden og for tilrettelæggelse af videreformidling. Informationen kan også komme fra front-niveauet til det politiske strategiske niveau. I interviewene fremkom der flere eksempler på, at frontmedarbejderne havde peget på en problemstilling – som fx et boligområde med voksende problemer – uden at have mødt den store lydhørhed fra politisk plan. Denne problemforståelse, som besiddes af de professionelle og opfanges i deres daglige arbejde, er også væsentlig viden at lægge til grund for den gode forebyggende indsats.

Koordinering handler dermed ikke kun om politisk forståelse af problemets omfang og derpå følgende allokering af flere ressourcer, men også om at sikre det rigtige vidensgrundlag for det forebyggende arbejde.

Situationel Forebyggelse

Opmærksomhed på de fysiske forhold kan være med til at reducere kriminalitets-mulighederne for de unge. Det kan fx handle om at have vel-fungerende belysning, tilstrækkelig aflåsning af kældre, affaldsopbevaring mv., generelt god standard af vedligehold og rengøring og godt udsyn med hensyn til hegn og beplantning mv.

Såvel de territorielle uroskabende ungdomsgrupper som de kriminelle ungdomsgrupper havde tilknytning til et boligområde som et af deres særkender. Derfor ville det give rigtig god mening at interessere sig for, det område de unge færdes i, og for om man med nogle situationelle tiltag kan reducere mulighederne for at begå kriminalitet. For mere viden, se DKR 1996, 2001 og 2003.

DKR er for tiden involveret i et større projekt i samarbejde med Trygfonden, der skal styrke de tekniske forvaltningers evne til at inkludere kriminalprævention i byplanlægningen.

Litteraturliste

- ❖ Brå (2011) Strategiska brott bland unga på 00-talet. Rapport 2011: 23. Brottsförebyggande rådet, Stockholm
- ❖ Bachman, Jerald G.; Schulenberg, John; Safron, Deborah; Sy, Susan (2010): Wishing to work: New perspectives on how adolescents' part-time work intensity is linked to educational disengagement, substance use, and other problem behaviours. Available online
- ❖ Bachman, Jerald G.; Schulenberg, John (1993): How part-time work intensity relates to drug use, problem behavior, time use, and satisfaction among high school seniors: Are these consequences or merely correlates? *Developmental Psychology*, Vol. 29(2), Mar. 1993, 220-235
- ❖ Balvig, Flemming (2011) *Lovlydig Ungdom*, Det Kriminalpræventive Råd
- ❖ Balvig, Flemming, Holmberg, Lars og Sørensen, Anne-Stina (2005): *Ringstedforsøget. Livsstil og forebyggelse i lokalsamfundet.* Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- ❖ Center For Boligsocial Udvikling 2012: *Boligsociale Lektiecafeer:*
http://www.cfbu.dk/fileadmin/user_upload/dokumenter/Boligsociale_lektiecafeer.pdf
- ❖ Christensen, Else (2006): *Opvækst med særlig risiko. Indkredsning af børn med behov for en tidlig forebyggende indsats.* SFI
- ❖ DKR (2012) *Effekten af mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko. En systematisk kortlægning.* Det Kriminalpræventive Råd og TrygFonden.
- ❖ DKR (2011) *Indsatser mod rekruttering til bander. Eksempler på kommunale initiativer, og anbefalinger til helhedsorienteret forebyggelse.* Det Kriminalpræventive Råd. Glostrup.
- ❖ DKR (2008): *Blå Mandag.* Det Kriminalpræventive Råd. Glostrup
- ❖ DKR (2003): *Veje til Tryghed.* Det Kriminalpræventive Råd. Glostrup
- ❖ DKR (2001): *Trygge Boligområder.* Det Kriminalpræventive Råd. Glostrup
- ❖ DKR (1996): *Kriminalpræventiv Boligprojektering.* Det Kriminalpræventive Råd. Glostrup

- ❖ EUCPN Secretariat, Vanhauwert, Rosita 2012: European crime prevention network
- ❖ EVA, Danmarks Evalueringsinstitut 2012: *Det gode skole-hjem-samarbejde med forældre i udsatte positioner. Erfaringer fra seks skoler med stærk praksis.*
- ❖ Hakkert, Alfred, Anton van Wijk, Henk Ferwerda & Ton Eijken (2001) Group Criminality. I: Malcolm W. Klein, Hans-Jürgen Kerner, Cheryl L. Maxson, & Elmar G. M. Weitekamp (red.): The Eurogang Paradox: Street Gangs and Youth Groups in the U.S. and Europe. Kluwer Press.
- ❖ de Jong, Jan Dirk (2012) *Typically Moroccan? A Group Dynamic Explanation of Nuisance and Criminal Behavior.* I: Espersen, Finn-Aage & Cheryl L. Maxson (red.) (2012) *Youth Gangs in International Perspective. Resultats for the Eurogang Program of Research.* Springer.
- ❖ Justisministeriet (2009): *Betænkning om Indsatsen mod Ungdomskriminalitet.* Afgivet af Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet
- ❖ Justitsministeriet (2012) Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet 2001-2011
- ❖ LG Insight (2010) Undersøgelse af kriminalpræventive aktører og indsætter på Nørrebro. Herunder vurdering af omfanget af kriminalitetstruede/kriminelle børn og unge, Oktober 2010
- ❖ Lindstad, Jonas Markus (2012) Undersøgelse af rockere og bandemedlemmers opvækstforhold. 2. rapport om banderekutteringsprojektet. Justitsministeriets Forskningskontor
- ❖ Kyvsgaard, Britta (1998) Den Kriminelle Karriere. Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.
- ❖ Kyvsgaard, Britta, Christian Klement & Anne-Julie Boesen Pedersen (2010): Rockere, bander og risikofaktorer. Justitsministeriets Forskningskontor. København.
- ❖ Nielsen, Anna Maj, Fink-Jensen, Kirsten og Ringsmose, Charlotte 2005: *Skolen og den Sociale Arv.* SFI
- ❖ Pedersen, Maria Libak & Jonas Markus Lindstad (2011) Første led i fødekæden? En undersøgelse af børn og unge i kriminelle grupper, Justitsministeriets Forskningskontor
- ❖ Perry, Kevin 2012: *Framing trust at the street level. An empirical Study of Distrust and Trust between Frontline Public Sector Employees and Young Men with Minority Ethnic Backgrounds in Denmark.* Institute for Communication, Business and Information Technologies. Roskilde Universitetscenter

- ❖ Rambøll Management (2002) Grupperelateret kriminalitet i Danmark. Del 1: Forebyggelse og bekæmpelse, September 2002
- ❖ Smithson, Hannah, Leanne Monchuck and Rachel Armitage (2012) *Gang Member: Who Says? Definitional and Structural Issues*. I: Espersen, Finn-Aage & Cheryl L. Maxson (red.) (2012) *Youth Gangs in International Perspective. Resultats for the Eurogang Program of Research*. Springer.
- ❖ Socialstyrelsen: *Forældreprogrammer. Inspirationskatalog med 18 veldokumenterede forældreprogrammer*. Styrelsen for Social Service. Socialministeriet
- ❖ Steinberg, Laurence; Fegley, Suzanne; Dornbusch, Sanford M. Negative impact of part-time work on adolescent adjustment: Evidence from a longitudinal study. *Developmental Psychology*. Vol. 29(2), Mar 1993, 171-180
- ❖ Thematic paper No. 2. *The prevention of youth crime through local cooperation with the involvement of the police – a pilot study*.
- ❖ Tranæs, Torben; Geerdsen, Lars Pico i Tranæs, Torben; Geerdsen, Lars Pico 2008: Fører arbejdsløshed til øget kriminalitet? I Forbryderen og samfundet. Livsvilkår og uformel straf. Rockwoolfonden
- ❖ Verbruggen, Janna; Blokland, Arjan A. J. & Geest, Victor R. van der 2012: Effects of employment on serious offending in a high-risk sample of men and women from ages 18 to 32 in the Netherlands. I *The British Journal of Criminology*. 2012 Vol. 52, pp. 845-869.
- ❖ Weerman, Frank M., Maxson, Cheryl L., Esbensen, Finn-Aage, Aldridge, Juanjo & Gemert, Frank van 2009: Eurogang Program Manual: Background, development, and use of the Euroganginstruments in multi-site, multi-method comparative research
<https://www.escholar.manchester.ac.uk/api/datastream?publicationPid=uk-ac-man-scw:58536&datastreamId=FULL-TEXT.PDF>
- ❖ Wikström, Per-Olof 2007: *Doing Without Knowing: Common pitfalls of Crime Prevention*. In Crime Prevention Studies. Vol. 21, pp. 59-80
- ❖ Weisburd, David; Eck, John E. 2004: What Can Police Do To Reduce Crime Disorder and Fear? In *Annals, AAPSS*, May 2004